

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

YURTDİŐİNDA YAŞAYAN TÜRK VATANDAŞI OLAN VE VATANDAŞLIKTAN İZİNLE ÇIKMIŞ KADINLARIN VE AİLELERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ KONULU ALT KOMİSYON

05.05.2016 Tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı

5 Mayıs 2016 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.05
BAŞKAN: Tülay KAYNARCA (İstanbul)

BAŞKAN – Değerli vekilim, çok değerli hocalarım; öncelikle hoş geldiniz diyorum.

Öncelikle, Komisyonumuz hakkında çok kısa bir bilgi aktarayım. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ihtisas komisyonumuz. Onun alt birim başlığı olarak, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız ve izinle vatandaşlıktan çıkmış olanlarla ilgili, kadın ve aile perspektifinden sorunlara bakışı irdeleyen bir alt komisyon olarak çalışmalara başladık. Yaklaşık 11 toplantımız oldu. Şu ana kadar Yurtdışı Türkler, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma Bakanlığıyla görüşerek yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik Türkiye bağlantılı hangi kamu kurumunu ilgilendiren birim varsa onunla ilgili tüm görüşleri şu ana kadar aldık ve raporumuza dercettik. Bundan sonra işin yurt dışı ayağı var çünkü sivil toplum kuruluşları orada çalışıyor; neler yapabiliriz, ağırlıklı olarak ne tür çalışmalara imza atabiliriz, bunlara bakıyor. Genel çerçevede İstanbul Milletvekilimiz Sibel Hanım da şimdi birkaç cümle söyleyecek.

Ben şunun altını dikkatle çizmek istiyorum: Bir defa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak dünyanın neresinde olursa olsun, bir problemi olduğunda, bir derdi olduğunda, ülkesiyle ilgili bu probleminin de çözümüne yönelik bir talepte bulunduğunda bizim sorumluluğumuzun olduğuna yönelik gerçek vakiyse biz de bu anlamda kronikleşmiş olanlarla ilgili ne yapabiliriz; mevzuat değişiklikleri, yasal değişiklikler veya kolaylaştırıcı önlemler başlığında neler yapabiliriz, onlara bakacağız.

“Kadın ve aile” dendiğinde fertlerin her birini kapsıyor öncelikle. Bunun içerisinde, mesela, velayet davaları var, iki ülke arasındaki farklılıkları içeren ve zaman kaybı nedeniyle, bazen çocuk, bazen kadın, bazen aile içerisindeki engelli ya da yaşlıyı mağdur eden başlıklar tanıma, tenfiz konusunda çıkabiliyor. Ama raporlara baktığımızda, problemsiz, anlaşmalı boşanmalarda yüzde 80 çözüm oluyor ama yüzde 10 ya da yüzde 15 diliminde gibi kronikleşmiş, işte, mesela, bir tebligat ulaştıramama gibi bir başlık bir bakanlığımızın sunumunda çok dikkat çekmişti veya bile bile bunu yapıyor olan aileler de çıkabiliyor. Çocukların velayetinin ailelerden alınması, İslamofobi’nin oluşturdukları ve oradaki vatandaşlarımızın yaşadıkları şu ana kadar aldığımız tespitler içerisinde çok öne çıkan başlıklardan bir tanesiydi. Orada acaba koruyucu aile ya da bizim orada yaşayan vatandaşlarımızın sosyal sorumluluk projelerine katkısıyla ilgili bir başlık da yine çok önemli başlıklarımızdan bir tanesiydi.

Benim çok önemsedğim, sivil toplum kuruluşları ama orada olan. Atıyorum, Almanya’da, Hollanda’da, Fransa’da ya da 5,5 milyonu aşkın Türk’ün yaşadığı en çok da Batı Avrupa’da fazlasıyla var. Burada sivil toplum kuruluşlarına oranın yerel idaresi, ilgili hükümetleri ve bakanlıkları çok ciddi hem kaynak hem sorumluluk devri yapabiliyor. Dolayısıyla, biz o sorunları ifade ettiğimiz ana başlıklarda -ki tabii elbette çok daha ayrıntıları var- acaba yerinde çözüme yönelik, destekleyici, bilgilendirici, yeri geldiğinde kaynak aktarıcı çözümlerle ne yapabiliriz gibi ana çerçevede, bu şekilde kısaca ifade edebileceğim başlıkları oluşturduk. Ne yapabiliriz hep birlikte yerine getireceğiz. İnşallah bir iki hafta içerisinde de yurt dışında iki üç ülkede çalışmamızı yerinde tespit anlamında raporumuza dercetmeden önce çalışmalar yapacağız.

Toplantımızda tüm siyasi partilerden temsilcilerimiz var. Bugün MHP’den Ruhi Bey izin istemişti çünkü Ankara dışında. Sibel Özdemir, Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Milletvekili. Birkaç cümle de ondan alıp çok değerli hocalarımıza bugün sözü bırakmak istiyorum.

Buyurun.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Hoş geldiniz değerli hocalarımız. Bu alandaki çalışmalarınızı biz de dikkatle takip ediyoruz. Komisyonumuza gelip katkı sağladığınız için ben Komisyonumuz adına da teşekkür ediyorum.

Biz, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun bir alt komisyonu olarak şubat ayı ortasından itibaren çalışmalarımıza başladık. Değerli Başkanımız çalışmalarımızla ilgili gayet ayrıntılı, teknik anlamdaki bilgileri de aktardı sizlere.

Biz, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarımız, oradaki ailelerimiz ve özelinde de kadın sorunları üzerinden bir alt komisyon çalışması yapıyoruz ve gerçekten şubat ayı ortasından itibaren çok verimli toplantılar yaptık. İşte, birçok bakanlığımızdan ilgili temsilcilerimiz gelerek bize konuyla ilgili, orada yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler aktardılar. Biz de bu kapsamda sizi de dinleyerek çalışmalarımıza katkı yapıp -Başkanımızın da ifade ettiği gibi- bir de alan çalışması yaparak oradaki sivil toplum kuruluşları... Çünkü bu çalışma esnasında biz ilgili sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini tespit ettik orada ve bu nedenle sorunları Başkanımız sıraladılar. Bu sorunlar üzerinde, asıl bizim amacımız bir rapor ve bunun neticesinde de yasama sürecine bir değişiklik, bir katkı oradaki vatandaşlarımızın sorunu noktasında. Çalışmalarımız gayet verimli. Sizlerin de katkısıyla iyi bir rapor ve yasama sürecinde de bir gelişmeyle bunu neticelendirmek istiyoruz.

Tekrar çok teşekkür ediyorum. Sizin nezdinizde, Başkanımıza, Komisyon üyelerimize de teşekkür ediyorum. Gayet disiplinli bir çalışma sürdürüyoruz gerçekten.

Tekrar teşekkürler.

Sözü size bırakıyorum.

BAŞKAN – Murat Erdoğan, Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi bölümünden çok kıymetli Hocamız.

Buyurun lütfen.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Değerli Başkanım, değerli milletvekilim; teşekkür ederiz.

Benim için aslında çok onore edici bir şey. Biz akademiya hep şunun şikâyeti içindeyiz, bu dönem de çalıştığımız Türkiye'deki Suriyeliler konusunda da benzer şikâyetlerimiz var: Akademiya ile politika yapıcı arasındaki bağlantı çok güçlü değil bizde ne yazık ki yani ürettiklerimiz bize kalıyor, raflarımızda kalıyor. Siyaseti üretenler ya bize sormuyor ya biz ürettiklerimizi onlara sunamıyoruz. Bu kopuklukların giderilmesi bakımından da bence önemli bir şey.

Şimdi, çok spesifik bir alanınız ve spesifik bir konunuz var. Biz yurt dışındaki Türkler konusunda hem şahıs olarak hem merkezim olarak herhâlde Türkiye'de en fazla çalışan kurumuz. Onun için böyle çok kısacık, biz ne yapıyoruz diye anlatayım. O, belki ileride yapacağınız çalışmalarda bizden alabileceğiniz katkıyı da bir biçimde şekillendirebilir.

Bizim Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi 2011'de kuruldu. Kurulmadan önce büyük bir toplantı yapmıştık; o zaman Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dı ve onun himayelerinde 2009'da "Yurt Dışındaki Türklerin 50'inci Yılı" diye bir toplantı yaptık. Bu toplantı Yurtdışı Türkler Başkanlığını kurdu zaten, hemen bunun ardından kuruldu. Ve o süreçte de ben strateji belgesinin hazırlanmasında sonuna kadar bayağı işin içindeydim Kemal Yurtnaç'la birlikte. Ardından, ortada gördüğünüz, böyle bayağı kalın bir kitabımız var. Onu ne yazık ki getiremedim ama arzu ederseniz onu size takdim ederim. Orada, yurt dışında yaşayan bütün Türklerin -sadece Almanya değil; Hollanda'sından, Avusturya'sından, Kanada'sından- yaşadığı siyasal sorunlar, sosyal sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerini görmeniz mümkün. Bu gerçekten önemli bir toplantıydı.

HÜGO, bizim kısa adımız. Bizim uluslararası ilişkilerden, iktisattan ve siyaset biliminden karışık bir grubumuz var ve sürekli olarak yurt dışındaki Türkler üzerinde çalıştık. Dediğim gibi, son dönemde Türkiye'deki Suriyeliler konusu çok daha cazip bir konu olduğu için bu konu biraz arka plana düştü ama bizim yurt dışındaki çalışmalarımız devam ediyor.

Az önce size hani bir küçük kopyasını verdiğim çalışmalardan birkaç tanesinden söz edeceğim. Bu Neonazi cinayetlerini biliyorsunuz -meşhur- bu cinayetlerin ardından herkes konuşuyor ama Türkleri kimse konuşmuyor. Biz buradan oraya giderek "survey" yaptık ve acaba Türkler orada ne düşünüyor, neler hissediyor? Çünkü bu saldırıda oradan kendilerine... Bu onların siyasi duruşlarını etkiliyor mu, Türkiye'ye dönüş düşüncelerini etkiliyor mu, devlete karşı güvenleri nedir, topluma karşı güvenleri nedir, bunu anlamaya çalıştık.

Fransa'da bir çalışma yaptık. Ermeni soykırımına itiraz edenlere ceza getiren bir düzenleme söz konusuydu, biliyorsunuz. O dönemde -Fransa'da yaşayan 500 bin Türk var- acaba onlar ne düşünüyor ve oradaki siyasal sürece etkileri, katkıları nedir, onu anlamaya yönelik bir çalışmamız oldu.

Ve yine bir kopyasını verdiğim, bizim en çok değer verdiğimiz ama ne yazık ki finansman bulamadığımız için sürdüremediğimiz bir çalışma. Yani, 2013 ve bundan sonra bunu her yıl yapmak istiyoruz ve bununla ilgili çalışma yapıyoruz: Euro-Turks-Barometre. Bu, 11 ayrı ülkede yürütülen bir çalışma. Türklerin siyasal eğilimleri, dışlanmalara ve ötekileştirmeye karşı durumları, yaşadıkları ülkeden beklentileri, Türkiye'den beklentileri, aile yapıları; bunlarla ilgili yapılmış en kapsamlı çalışma bu. Bu 11 ülke, Türklerin 100 binden daha fazla nüfusunun olduğu ülkeler. Buralarda çok geniş kapsamlı bir çalışma yaptık. İlk çalışmamızı Hacettepe Üniversitesinin finansmanı ile gerçekleştirdik ama maliyetli bir şey, üniversitelerin bunu kaldırması mümkün değil. Kamu kurumlarından da biraz uzak durmaya çalıştık. Çünkü kamu kurumlarıyla akademik bir çalışma yaptığımızda kamu kurumları bunu bir yerde sınırlıyorlar ve siz o zaman oradaki bulgularınız konusunda da rahat olamıyorsunuz, kamuoyuyla paylaşmak konusunda rahat olamıyorsunuz. Dolayısıyla, bu konuda daha bağımsız otoritelerden kaynak bulmaya çalıştık. Hâlâ bu devam ediyor, inşallah önümüzdeki seneden itibaren buna devam edeceğiz.

Yurt dışındaki Türklerin kullandığı medya konusundaki çalışmalarımız var, yine 10 Avrupa ülkesinde yerel medya nasıl diye. Siyasal davranış konusu bizim için önemli konulardan biri. Hem buldukları ülkelerdeki siyasal davranışları hem Türkiye'ye yönelik siyasal davranışları konusunda sürekli çalışma yapıyoruz. Yaptığımız, yine Yurtdışı Türkler Başkanlığının son çalışmalardan biri de biliyorsunuz Cumhurbaşkanlığı seçiminde ilk kez yurt dışındaki Türkler oy kullanma hakkına sahip olmuştu ama çok düşük oranda gerçekleşmişti, yüzde 8'de kalmıştı bu katılım oranı. Bunun sebeplerine ilişkin bir çalışma yaptık. Bu çalışmanın ardından birtakım değişiklikler gerçekleşti, işte bu randevu sistemi kaldırıldı, vesaire vesaire ve oy oranı yüzde 35'e çıktı.

Dediğim gibi, sürekli alandayız ve oradaki en yaygın çalışmalarını bizim HÜGO yapıyor diyebilirim. Ama az önce söylediğimi tekrar edeyim: Bu çalışmalara rağmen kamu bize çok da alıcı gözüyle bakmıyor yani "Sizde ne oluyor, en bitiyor?" diye soran yok. Onun için burada bulunduğum için ve davetinin için bir kez daha teşekkür ediyorum. Bu bizim için gerçekten önemli bir şey.

Son bir çalışmamız var, onu da söyleyip biraz daha içerikle ilgili şeylerden söz edeceğim. Nermin Abadan Unat, biliyorsunuz bu konuda efsane insanlardan birisidir, 95 yaşında olmasına rağmen hâlâ olağanüstü bir enerjisi var. Geçen hafta benim bir sempozyumum vardı "Türkiye'nin göç tarihi" diye İstanbul'da. Şöyle bir kitabımız yayınlandı bizim geçen sene, Bilgi Üniversitesinden "Türkiye'nin göç tarihi" Bunda daha çok Türkiye'ye gelen kitlesel göçleri inceliyoruz. Kemal Karpat Hoca Amerika'dan buna katkı verdi. İşte Türkiye'nin bütün göç uzmanlarının yazıları var. Bu, aslında Türkiye'ye gelen göçleri tartışıyor ama Nermin Hocanın burada yer almasını çok önemsedik, onun da makalesi var yurt

dışındaki Türklerle ilgili, onu da söyleyeyim ve onun başkanlığında biz 4 üniversite bir araya geldik. Geçen sene yapılan seçimleri takip ettik Avrupa’da: Hacettepe, Koç Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi. Bu çalışmanın da yakın zamanda raporu yayınlanacak. Bir sürü çalışma, sempozyum gerçekleştiriyoruz; Avrupa Türkleriyle ilgili olarak bugüne kadar yaptığımız çalışmanın inanın sayısını söyleyemem size. Hemen hemen hepsi uluslararası nitelikte ama en önemlilerinden birisi bu. Abdullah Gül Cumhurbaşkanırken onun himayelerinde gerçekleştirilen yurt dışındaki Türklerle ilgili bir çalışma. Burada da tam sizin sözünü ettiğiniz, işte göç, İslam, çok kültürlülük... Bu nasıl gidiyor?

Şimdi, sizin Komisyonunuz konsantre olduğu alan kadın; bütün bu çok kültürlülük alanında en çok acıyı çeken ve en çok ızdırabı çeken de kadınlar. Dolayısıyla, benim burada söyleyeceklerim geneli anlatacak ama kadın, bunun içinde en kırılğan, en örselenen grup. Onu herhâlde hocam da anlatacaktır. Dolayısıyla, bununla ilgili olarak da sürekli çalışmalarımız oluyor.

Ben bir de karikatüre çok şeyim, böyle bir kitabım var -vereceğim size- Avrupa karikatürleri üzerine çalışıyorum on beş senedir. Yani karikatür araştırmacıyım ben, kendim çizemem ama karikatür jürilerinde yer alıyorum, bu konuda bayağı bir popüler oldum. Neyse, yurt dışındaki Türkler Avrupa karikatürlerinde nasıl resmediliyorlar, bunun üzerine çalışmalar yaptık. Mesela İslamofobi nasıl geçiyor karikatürlerde -bu provokatif karikatürlerden söz etmiyorum- hani “Büyük gazetelerde, Avrupa medyasını yönlendiren kurumlarda nasıl gidiyor bu iş?” diye bu çalışmalarımız da devam ediyor.

Yine, İsvç’le ilgili, Almanya’yla ilgili bir sürü şeyimiz var. Bu da az önce size sözünü ettiğim Nermin Abadan Unat’ın da katıldığı bizim son sempozyumumuz İstanbul’da ve bunu da bilmenizde fayda var, bu ileride sizin de belki dâhil olmak isteyeceğiniz bir şey. Dünyanın en büyük göç topluluğu, “Metropolis” bunların ismi, bunlar her sene bir ülkede bir kongre yapıyorlar. Biz buna aday olduk ve 2017’yi kazandık. 2017’de yani önümüzdeki sene ekim ayında inşallah İstanbul’da en az bin uzmanın katılacağı büyük bir sempozyum gerçekleşecek ve bu sempozyumda dünyadaki bütün göç hareketleri ama aynı zamanda doğal olarak yurt dışındaki Türkleri konuşacağız. Sizin olmanızda fayda var.

HÜGO’nun yayınları birkaç tane... Biraz fazla uzadı reklam ama şu açıdan yapıyorum bunu: Türkiye’de bu işleri çalışan çok fazla yer yok yani siz de bu işin içindesiniz. Kamu kurumları var karşımızda, kamu kurumlarının da klasik hastalıkları var Türkiye’de. Bütün dünyada böyledir ama bizde biraz daha fazla, bürokratlar çok kapalı, sadece yaptıklarını anlatmaya, eksik kalanı söylememeye daha meyilliler. Normal yani bürokratin işi odur. Biz akademisyen olarak biraz daha geniş çerçeveden bakmaya çalışıyoruz. Onun için sürekli yayınlarımız var. Bu karikatürü söylemişim. Bu, Türkiye’deki Suriyeliler konusunda son dönemde çok çalışmamız var. Az önce anlattığım çalışma yine Türkiye’deki Suriyeliler, bunları geçiyorum.

Bugünlerde üzerinde çalıştığım bir belgesel var, bu aslında sizin Komisyonu çok ilgilendiriyor, belki bu konuda iş birliği yapabiliriz. Yurt dışındaki Türkler konusunu Türk filmleri üzerinden inceliyorum ben. Onunla ilgili bir belgesel hazırlığım var. Bu konuda Kültür ve Turizm Bakanlığı küçük bir destek verdi. Bu belgeselde... Ben geçen sene 50 civarında film izledim, Türk filmleri ve bu filmlerin hemen hemen hepsinin temel noktası aslında kadın; kadının karşı karşıya kaldığı o yabancılaşma, kadının yurt dışında yaşadığı sıkıntılar, kendisini ispat etme olayı, vesaire.

Şimdi, yurt dışındaki Türkler benim için çok çok önemli. Çünkü yurt dışındaki Türklerin en önemli kısmı aslında Türk kadınının kendisine yeni alan yaratmasıyla ilgili bir açılım sağlamış olması. Filiz Akın’ın bir filmi var, çok çarpıcıdır: Köyde iki kuzen, bunlar çok samimiler; birisi Almanya’ya gidiyor, birisi burada kalıyor. Filiz Akın işte geri dönüyor, buradaki kuzeni evleneceğini söylüyor, “Kiminle evleneceksin?” diyor, “Bilmiyorum, annemler bana birisini bulmuşlar, evleneceğim.” diyor, onun

hayali içinde. Filiz Akın, Almanya'ya gitmiş, çalışmış, iş hayatının içine girmiş, kendisini kanıtlamış ve bunu ne kadar abstürt bulduğunu söylüyor. Öbür kız da diyor ki: "Sen de benimle birlikte burada yaşıyor olsaydın hiç bunları düşünmeyecektin."

Aslında bu anlamda çok ciddi bir zihniyet transferi var yurt dışında yaşayan Türkler üzerinden Türkiye'ye. Bir sayı vereyim size: 1970'li yılların ortasında Almanya'da çalışan Türk kadın sayısı 100 binin üzerinde, aynı yıllarda Türkiye'de o kadar kadın çalışmıyor. Yani çoğunlukla ev kadını, iş hayatında yoklar.

YASAMA UZMANI – Kaçlı yıllar dediniz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – 1970'li yıllarda.

Dolayısıyla, yurt dışındaki Türklerin bir de Türk hayatına ve Türk kadınlarının kendi gelişimine çok ciddi katkıları var.

Şimdi, bu rakamların hepsini görmüşsünüzdür, anlaşmalar elli beş yıllık bir olaydan söz ediyoruz, elli beş yılı aşan bir olaydan söz ediyoruz. Benim için iki tane yönü var bu işin ve dolayısıyla, hani yurt dışındaki kadınlar konusuna baktığımızda da bu konuları öne çıkarmamız lazım. Bir tanesi, zihniyet transferleri yani oradaki insanlarımız üzerinden biz dünyayı tanıdık aslında. Ve mesela oraya giden bir profesörün, bir milletvekilinin anlatacağı şeylerden çok daha değerli olan, oradaki bir fabrikada çalışan işçi ya da bir markette kasiyer olarak çalışan kişinin, o insanların bize anlattıkları; onların yaşadıkları çok gerçek. Biz daha hayal dünyasının içine giriyoruz, belirli alanları görmemiz çok mümkün olmuyor. Onun için, yurt dışındaki Türklerin Türkiye'yi anlamak hem de yurt dışını anlamak bakımından çok büyük katkısı var.

Bu karikatür, bir Japon karikatürist tarafından çizilmiş bir şey. Aslında hani Türk kadını bu bileşimde, bu ilişkide çok ciddi bir rol oynuyor ve bu rol de bugün de devam ediyor.

Dünyanın en çok göç veren ülkelerinden biriyiz. Türkiye'nin yurt dışındaki Türkçe kökenli sayısı resmî rakamlarda 4,3; gayriresmî rakamlarda 6,5 milyon civarında görünüyor. Dünyanın en ciddi ilk beş...

BAŞKAN – Bu veri nereden Murat Hocam yani şu veriler?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ah benim derdime dokundunuz. Sayın Vekilim veri bulamıyoruz. Dünya Bankasından, farklı kaynaklardan ben veriler oluşturuyorum. Bakın, Türkiye'de, Başbakanlık Yurtdışı Türkler Başkanlığı var. Girin sayfasına, bakın, bir tane rakam bulabilir misiniz? Bulamazsınız. Ben anlamıyorum yani böyle garip bir durum var. Bunlar devlet sırrı değil, dünya sırrı değil. Yurtdışı Türkler Başkanlığı, ben bir çalışma yapacaksam ilk girdiğim yer orasıdır, bir tane rakam bulamadım.

BAŞKAN – İstatistiklerde...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Her konuda öyle ama yani burada ben anlayamıyorum. Şu an Yüksek Seçim Kurulunun elindeki rakamlar farklı, Dışişleri Bakanlığının elindeki rakamlar farklı, Yurtdışı Türkler Başkanlığının varsa bize göstermedikleri rakamlar farklı. Dolayısıyla, rakamlar konusunda sıkıntılar var, onun için emin olun şu an burada göreceğiniz rakamlar en sağlıklı rakamlar. Çok farklı kaynaklardan derleyip onları bir biçimde toparlamaya çalışıyorum.

Yurt dışına giden insanların hikâyesini eminim size çok anlatmışlardır. Bir kez daha ben anlatmayacağım ama bu olay hazırlıksız bir olay olarak başladı. Bir yıllığına giden insanlar en fazla iki yıl kalacaklardı, şimdi elli beş yılı buldu. Kuşaklar üstüne kuşaklar ve her şey değişti.

Şimdi, buradaki bu gördüğünüz kadınlar bu resimden beş sene önce köylerinde çoğunlukla tarlalarda çalışan kadınlar. Ama oraya gittikten sonra fabrikalarda çalışan, kendi emeğini bir biçimde değerlendirebilen, sigortası olan, sendikası olan, yürüyüş yapan, bir biçimde kendi parasıyla kendisine bir şeyler alabilecek insanlar. Dolayısıyla, bu, kadınların gelişmesi bakımından önemli.

Bu “acı vatan” kavramı konusunda şöyle bir şey söyleyeyim. Biz yaptığımız çalışmalarda diyoruz ki yurt dışındaki Türklere: “Burası sizin eviniz mi?” Diyorlar ki: “Evet, burası evimiz ama vatanımız değil.” İnsanlar evlerinde ama vatanlarında olmadıklarını düşünen bir hayat yaşıyorlar. Bu da onların gelişmesinde etkili. Şu rakamlar daha gerçekçi, çok farklı kaynaklardan derlediğim rakamlar. Almanya’da, şu an Türkiye kökenli dediğinizde, hepsini bir araya getirerek yani Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabilir, vatandaşlıktan çıkmış olabilir, çifte vatandaş olabilir ya da Kürt asıllı olabilir, mesela bazı Kürtlerden kendilerinin Türk olarak nitelenmesinden rahatsız olanlar da var, neyse. Onun için hepsini total olarak aldığımızda 3 milyon 150 bin civarında Türkiye kökenli var sadece Almanya’da. İkinci sırada Fransa, sonra İngiltere geliyor, Hollanda geliyor vesaire. Bu sayı öyle çok ki Avrupa Birliğinin birçok ülkesinden fazla. Avrupa Birliğinin ülke nüfuslarını bakın şuradaki haritada görebilirsiniz. Avrupa’daki Türklerin sayısı 5 milyon 600 bin. Danimarka’dan, Slovenya’dan, Finlandiya’dan, Hırvatistan’dan, İrlanda’dan, Litvanya’dan vesaire vesairenden fazla. Dolayısıyla, olağanüstü bir sayıdan ve olağanüstü bir güçten söz ediyoruz ve çok önemli bir şey, bu insanların Türkiye’ye bağlılıkları da olağanüstü yüksek derecede. Bunun da kıymetini bilmemiz lazım, bu konuda da biraz fazla savurgan davranıyoruz diye düşünüyorum.

Bu, bizim araştırmamızda birtakım bulgular. Dediğim gibi bazı şeyler eminim ki sizin için tekrardır. Çünkü birçok toplantı yapmışsınız ve birçok konuyu konuşmuşsunuz, onun için en hızlı şekilde geçmeye çalışıyorum. Ama şöyle bir gerçeklik var: Artık yurt dışında bulunan Türklerin yarısından fazlası orada doğdular, yüzde 80’inden, 90’ından fazlası artık on seneden fazladır orada yaşıyorlar. Dolayısıyla, bu insanların oradaki varlıklarının başka bir anlamı var.

Çifte vatandaşlığa Almanya ve Avusturya izin vermediği için sıkıntılar var orada ama onun dışındaki ülkelerde vatandaşlarımızın çifte vatandaşlığa yönelik çok ciddi bir eğilimi var.

Kullandıkları dil itibarıyla yaşadıkları ülke dilini kullananlar ve Türkçeyi kullananlar arasında neredeyse yarı yarıya bir denge var. Her iki ülke dilini kullananların sayısı artıyor ama henüz daha burada devam edecek.

Biraz daha devam edelim: “Hangi ülkeye kendinizi yakın hissediyorsunuz?” diye sorduğumuzda kendini en fazla Türkiye’ye yakın hissediyor insanlar, bu da hani sürpriz bir durum değil. Yaşadıkları ülkelerin biraz itmesinden kaynaklanan bir sıkıntı var orada. O ülkede yaşıyor, çalışıyor, siyasal hakları olsa bile insanlar kendi bağlantılarını hâlâ Türkiye üzerinden görüyorlar. Bunun olumlu tarafları da var, olumsuz tarafları da var. “Hangi ülkenin siyaseti ilginizi çekiyor?” dediğimizde de açık ara Türkiye’deki siyaset kendilerine daha ilginç geliyor.

Şimdi, bunları geçiyorum, daha konumuza özgü şeyler... Şimdi, mesela bu önemli bir şey: “Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?” diye sorduğumuzda yurt dışında yaşayan Türkiye kökenlilere, kendini Türk, Türk Müslüman, Türk Müslüman Avrupalı vesaire vesaire olarak şeyler yapıyor ama içinde Türk geçenlerin oranı yüzde 90’ın üzerinde. “Peki, kendinizi sadece Alman, sadece Belçikalı, sadece Fransız olarak tanımlayan var mı?” dediğimizde yüzde 1 bile değil. İnsanların o anlamdaki duygusu çok net biçimde Türkiye’ye yönelik. Bu çeşitleniyor, kendisini aynı zamanda –tınak içinde- Alman, Belçikalı vesaire kabul edenler de var ama Türk olma duygusu birazcık da yaşadıkları ülkelerin politikalarının, yanlış politikalarının etkisiyle azalıyor. Şunu unutmayın: Amerika’ya, Kanada’ya, İngiltere’ye giderseniz kendini Türk olarak tanımlamayanların oranı yükseliyor oralarda. Çünkü oradaki sistem biraz o insanları içine almaya hazır bir sistem. Almanlar başta olmak üzere, Avrupa toplumları

bu konuda hâlâ çok keskinler. Dolayısıyla, bir Türk, Ahmet, Mehmet; elinde Alman pasaportu olsa da “Ben Almanım.” dediğinde ilk gülen Alman oluyor ama Amerika’daki bir Ahmet “Ben Amerikalıyım.” dediğinde herkes “Yaşasın!” diyor. Dolayısıyla, bu birazcık da entegrasyon politikalarıyla ilgili bir durum. Bunu da unutmamak lazım. Ama insanların artık birden fazla aidiyetleri var. Bu, kadınların aidiyeti, kültürel çevreleri ve kadınların topluma karışımıyla ilgili olarak da önemli bir şey. Yani her ne kadar kendisini Türk olarak, Müslüman olarak nitelese de Avrupa’da yaşayan insanlar birden fazla kimlik ediniyorlar, bunun da değerli bir şey olması lazım.

Burada, Müslüman kültürü önemli bir unsur. Çünkü, Avrupa’nın birçok ülkesi Müslümanlığı Türkler üzerinden tanıdı, Almanya bunun başında geliyor. Ne bileyim mesela, Fransa’nın ve İngiltere’nin farklı kültürleri ve farklı tecrübeleri oldu ama Almanya’nın bu konudaki tecrübeleri çok büyük ölçüde Türkler üzerinden oldu. Bu önemli bir şey, özellikle 1990 sonrasında İslamofobi’nin artmasıyla birlikte hep Türkler için öbeğinde oldular. Bundan sonraki süreçte Suriyelilerle birlikte bu konu biraz daha artacak, farklı farklı etkileri olacak diye düşünüyoruz.

“Müslüman ya da Türk olduğum için Almanya’da ya da Belçika’da ya da Fransa’da -bu çalışma, dediğim gibi, 11 ülkede yapılmış bir çalışma- haksızlığa uğradığımı düşünüyorum.” diyenlerin oranı yüzde 20’lerde. Peki, “Çevrenizde, hani, siz uğramamış olabilirsiniz ama Müslümanlar ya da Türkler haksızlığa uğruyor mu?” dediğimizde yüzde 30’a çıkıyor bu düşünce. Bu, önemsenmesi gereken bir şey.

“Avrupa’da İslamofobi var mı?” dediğimizde, İslamofobi’nin varlığını ifade edenlerin oranları da yüzde 30’lar civarında. “Peki, bunun sebebi ne?” dediğimizde de işte “Bazı Müslümanların yanlışları.” ya da “Kendimizi iyi anlatamamak.” gibi cevaplar geliyor.

Şimdi, siyasal partilere özellikle Almanya’da yaşayanların çok ciddi bir ilgisi var. Almanya, Belçika ve Hollanda’da Türklerin siyasete katılımı çok yoğun ama Fransa’da çok düşük mesela. Bunun da farklı sebepleri var, şimdi o ayrıntıya girmeyeceğim, hani, konuyu çok fazla dağıtmayayım diye. Sadece Almanya’da Türkiye kökenlilerin sahip olduğu oy sayısı 950 bin ve bu, yüzde 1,5’a geliyor Alman sistemi içinde ve son yapılan seçimlerde yüzde 70 katılım gösterdiler ve bu yüzde 70 katılımın içinde kadınlar ile erkekler arasında da hemen hemen benzer bir oran var. Yani, yüzde 72 erkek katılımı, yüzde 68 kadın katılımı. Bu da son derece değerli bir şey. Bu, kadınların siyasal sistemin içinde olduklarını göstermesi bakımından -Alman seçimleriyle ilgili söylüyorum bunu- önemli bir şey.

BAŞKAN – 950 bin için diyorsunuz, değil mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Evet.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Kaç seçmen var, Türk seçmen?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Sadece Almanya’da 950 bin seçmen var.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Seçmen sayısı mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii, tabii, seçmen sayısı. Vatandaş sayısı 1,3 milyon ya da 1,4 milyona çıktı; çocukları çıkardığınızda böyle bir şey kalıyor.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Vatandaş olmayan da oy kullanabiliyor mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, kullanamıyor. Bazı küçükük böyle yerel meclisler var, onlarda ama onun dışında, vatandaş olmayanlara yönelik şeyler yok.

Şimdi, önemli bir şey daha... Bu siyasal -hani, Meclisteyken bunu söylememiz mümkün değil- bütün çalışmalarımız bize şunu gösteriyor: Yurt dışındaki Türkler her zaman sosyal demokratlara, yeşillere hatta komünistlere oy veriyorlar, sol partilere oy veriyorlar ama Türkiye'ye geldiğinde olayın rengi tamamen değişiyor; Türkiye'ye gelince, Türkiye'deki oylar AK PARTİ'ye dönüyor. Bu çifte -şu tablodan da görebilirsiniz, seçim sonuçlarından da biliyorsunuz- politik kimlik anlamında da önemsenmesi gereken hususlardan biri. Şu tabloda ikisini karşılaştırmalı görebilirsiniz. SPD'nin yerini, burada sosyal demokratların yerini AK PARTİ'liler alıyor.

BAŞKAN – Ama diğerleri Hristiyan demokrat gibi, hani, İslami, bir dinî kimlik...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Aynen.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Almanya'da o faktör var.

BAŞKAN – Tabii.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Aynen, aynen ama başka ülkelerde de öyle.

BAŞKAN – “Hristiyan demokrat” diyor. Hani, “muhafazakâr” dediği kısmı Hristiyanlıkla tanımladığında ona gidip oy veremiyor ama diğerleri, yeşiller ya da sosyal demokratların din ögesi...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM
DEPELİ – Azınlık mücadelesini...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Aynen. Yani, bir insanın, yurt dışında yaşayan bir Türk'ün...

BAŞKAN – Aidiyet hissetmek.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – ...gidip Hristiyan demokratlara -Hristiyanlığı da bir tarafa bırakın- onlara oy vermesini gerektirecek bir şey yok. Çünkü, göçmen yanlısı değiller.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Karşısında oluyorlar.

BAŞKAN – Karşıtlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ona karşıtlar. Yaptıkları bütün politikalar daha böyle kendi merkez, kendi nüfuslarını önemseyen politikalar oluyor falan. O anlamda gayet de doğal yani hani bu kayma. Önemli bir faktördür. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve o konuda bu partilerin aldığı pozisyonlar, onu da önemsiyorlar tabii. En son, bizim yurt dışındaki seçimlerde alınan sonuçlar yani burada şeyleri görebilirsiniz: AK PARTİ'nin aldığı oy yüzde 49 bandında, Türkiye ortalamasına yakın. Eskiden bu oran daha yüksekti. Son dönemde HDP inanılmaz bir çalışma yaptı yurt dışında. Hem Kürtleri motive ettiler hem Alevileri motive ettiler ve HDP Avrupa'da neredeyse 2'nci parti hâline geldi; CHP'yi, MHP'yi geçti. MHP çok zayıf kaldı orada. CHP'nin de yani yeterince oradaki kitleleri motive edebilecek bir politikası olduğu çok fazla söylenemez. Bir de çalışmayı da çok fazla -ne bileyim ben- yeterince yapmıyorlar. Ben bütün o kampanya dönemlerinde oradaydım. İki parti çalışıyordu: AK PARTİ çalışıyordu ve HDP çalışıyordu. O da seçimlere yansısı bir biçimde. Bakın, şurada görebilirsiniz: HDP 2'nci parti, CHP yüzde 17'yle 3'üncü parti hâline düştü.

Şimdi, “Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?” konusunu söylemiştim. Yani, dediğim gibi, ben bu araştırmalarla sizi çok fazla yormak istemiyorum ama anlatacak çok konu var ama şimdi kadınlar üzerinden...

BAŞKAN – Şu karikatür...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şimdi, karikatür, dediğim gibi, benim özel alanım, sürekli çalışıyorum. Herhâlde Türkiye’de en fazla, en büyük arşivi olanlardan birisiyim.

BAŞKAN – Birkaç fikir alabilir miyiz oradan? İlgimi çektiği için söylüyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ne demek. Bunların hepsini yani bunu tamamen size vereceğim. Şunu da bir tane size getirdim, bunu da vereceğim size. İnternet’te de var bu yani İnternet’ten de bunu bulabilirsiniz ama şimdi benim elimde böyle kataloglar var, İslamofobi karikatürleri var, Tayyip Erdoğan karikatürleri var, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri karikatürleri var, yurt dışında yaşayan Türkler karikatürleri var; farklı farklı kategorilerde. Onları zaman zaman işte sergilere dönüştürüyorum, kitaplara dönüştürüyorum falan.

Şimdi, burada, bu çok dramatik bir karikatür. Bunu çizen bir Alman, bunu bir Türk çizmiyor. Çocuk okuldan geliyor ve annesi diyor ki: “Bugün ne öğrendin okulda?” “Buraya ait olmadığımı öğrendim.” diyor. Bu aidiyet duygusu, Türklerin hem anavatanlarına bağlılıklarını artıran bir faktör oluyor hem de toplum içinde nasıl dışlandıklarını anlatmak bakımından önemli.

Şu karikatür, yine çok çarpıcı karikatürlerden birisi, yine bir Alman’ın çizdiği karikatür. Şimdi, Angela Merkel ve Hristiyan demokratlar Türkiye’yi Avrupa Birliğinde istemiyorlar. “Niye?” dediğinizde diyor ki: “Farklı bir kültür grubuna ait.” Ama, aynı politikacılar dönüp Türklere diyorlar ki: “Entegre olmuyorsunuz.” Şimdi, burada bir çelişki var. Yani, eğer o insanları kendi ülkenize entegre etmek istiyorsanız o insanların dinini, kültürünü değiştirmesini bekleyemezsiniz yani eninde sonunda o din ve kültürle entegre olacaklar. Dolayısıyla, Türkiye’nin Avrupa Birliği konusu çok tartışılıyor. Almanya’da meşhur bu Kreuzberg bölgesini bilirsiniz, Türklerin çok yoğun yaşadığı bir bölge. Angela Merkel’i çizmişler. Angela Merkel “Kreuzberg de Avrupa Birliğinden çıkarılsın. Türkiye’yi de istemiyorum, orası bile çıkarılsın.” diyor. Bu aslında, Avrupa Birliğine kültüralist yaklaşımın ne kadar sakat bir şey olduğunu anlatmak bakımından önemli bir karikatür.

Şimdi, ben en son birkaç değerlendirme şeyi söyleyip ondan sonra tamamlayacağım. Dediğim gibi, doğrudan kadın üzerine benim bir çalışmam olmadı. Bu, benim yaptığım belgesel doğrudan kadın üzerine olacak. Onu tamamladığımda memnuniyetle sizinle paylaşırım ama siz az önce birkaç konu söylediniz: İslamofobi, çocuk ve gençlik daireleri ve onların çalışmaları, STK’lar ve Yurtdışı Türkler Başkanlığı.

Şimdi, önce bu gençlik dairelerinden söz edeyim. Almanya sisteminde ve Avrupa’nın tamamında, Batı dünyasının hemen hemen her yerinde sosyal dayanışma çok güçlü olmadığı için, akrabalık ilişkileri çok güçlü olmadığı için, hani, bırakın amcası, teyzesi, dayısı sahip çıksın, annesi babası bile çocuklara sahip çıkmayınca bu “gençlik daireleri” denen daireler kuruluyor. Bunlar, ailesi tarafından eziyete uğrayan, ihmal edilen, işte ne bileyim, alkoliktir, uyuşturucu kullanıyordur, şiddet kullanıyordur vesaire, bu çocukları topluyorlar, gençlik merkezlerinde bir süre rehabilite ediyorlar, ardından da bunları dağıtıyorlar. Şimdi, son dönemde, doğal olarak bunların içine Türk çocuklar, Müslüman çocuklar da girmeye başladı. Lütfen, gittiğinizde, yurt dışında yaptığınız görüşmelerde, bulunduğunuz ülkede şunu sorun, deyin ki: “Sizin gençlik dairelerinde toplam kaç çocuk var? Bunların yüzde kaçını Türk ya da Müslüman kökenli?” Bu soruyu sorduğunuzda görürsünüz ki hemen hemen toplumun ortalamasına benzer bir şey yani bizim çocukları topluyor, öbürlerine dokunmuyorlar gibi bir şey yok. Yalnız, bunun bir aşama sonrasında sıkıntı var ve biz de kendi toplumumuzdan biliyoruz ki bu tip sıkıntılı aileler var tabii ki; bizim toplumumuzda da var, başka toplumlarda da var. Sıkıntı şu ve bunu çok tartışıyoruz: Bu çocukların daha sonra ailelerine muadil bir aileye verilmesi lazım. Ama, işte burada biz tıkanıyoruz.

Çünkü, bizim ailelerimiz çocuk almak istemiyorlar. Bunu teşvik edecek birtakım mekanizmaların kazandırılması lazım. Aksi hâlde, gençlik dairesi bir sene tutuyor, iki sene tutuyor çocuğu ya da genci, ondan sonra bir aileye vermek durumunda kalıyor.

Şimdi, bizim, tabii, çok böyle tüylerimizi diken diken eden eşcinsel aileler var, absürt bir sürü aile yapıları var bizim “aile” olarak nitelediğimiz, o tip örnekleri de görmeye başlıyoruz ve bunlar bizim bütün sınırlarımızı oynatıyor. Ama, biz politikada bazen bu işleri biraz fazla abartıyoruz; işte “Bizim çocukları alıyorlar, Hristiyanlaştırıyorlar, şöyle oluyor, böyle oluyor.” Bakın, ben size şöyle bir söyleyeyim. Elimizi vicdanımıza koyup düşünelim. Avrupa’da yılda kaç kişi İslam’a geçiyor, kaç kişi Hristiyanlığa geçiyor? Arada yüzde bin fark vardır yani İslam’a geçenlerin sayısı çok daha fazla. Yani, oraya götürdüğün çocuğu, devlet politikası “Ben bunu aldım, ailelere vereyim, Hristiyanlaştırayım.” böyle bir şey yok. Hristiyanlık her geçen gün düşüyor zaten, ateizm almış başını gidiyor. Dolayısıyla, oraya başka türlü bakmamız lazım. Biz o insanlara koruyucu aileleri nasıl teşvik edebiliriz, kendi Türk ailelerimiz, Müslüman ailelerimiz arasında dayanışmaları nasıl artırabiliriz, buna konsantre olmamız lazım. Öbür türlü, çok politik söyleme dönüyor. Politik olarak...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – “Daha zarar veriyor.” diyorsunuz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hani, tereciye tere satacak hâlimiz yok. Bazen böyle şeyler önemlidir. Bunu kullanabilir de politikacılar. Ama, daha soğukkanlı düşündüğünüzde, burada ciddi bir sorun var; ailelerin ihmaline uğrayan, şiddet gören, aileleri parçalanmış bir sürü çocuk var. Bu çocukların o aileleri yaşamasında sıkıntılar olabiliyor, gerçekten olabiliyor. Bu konuda iş birliğini önemsememiz ve geliştirmemiz lazım. Yani, bizim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Almanya’daki ya da Fransa’daki ya da Belçika’daki bu gençlik daireleriyle daha yakın iş birliği içinde çalışabilir, bizim uzmanlarımız oraya gidebilirler falan, bu çok önemli bir şey.

Ama, hemen bunun ardından bir şey söyleyeyim: Mesela, bizim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız “aile ataşelikleri” denen bir şey planlıyor galiba. Ben bunu çok...

BAŞKAN – Başladı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Başladı, bir örneğini yapıyorlar.

BAŞKAN – Dortmund muydu?

YASAMA UZMANI NEZİHE FAZİLET – Düsseldorf.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Düsseldorf’ta. Çok yakın onlar birbirlerine, ikisi de “d”yle başlıyor. Ben de karıştırırım bazen onları.

Şimdi, mesela, bu da ne kadar rahat yürütülebilir, bilmiyorum. O çalışmaların bir kısmına beni çağırdılar, konuştuk. Şimdi, aile için bir birim oluşturduğunuzda kafanızda bir aile formatı vardır. O aile formatı da herkese uymayabilir. Şimdi, elimize vicdanımıza koyalım, düşünelim. Türkiye’deki aile yapısından çok mu mutluyuz biz yani her şey çok normal mi yürüyor? Kentlerdeki parçalanmaları görüyoruz, insanlar arasındaki ilişkileri görüyoruz, boşanmalar artıyor, şunlar oluyor, bunlar oluyor. Avrupa’daki işleyiş bambaşka şekilde gidiyor. Yani, buradan oraya reçete götürmek bana çok mantıklı gelmiyor, çok anlamlı gelmiyor. Aileler arasında inanılmaz bir dil sorunu var mesela, bizim kendi ülkemizde aklımıza gelmeyecek bir dil sorunu var. Çocuklar kendi aralarında Almanca ya da Fransızca ya da ne bileyim ben işte, Hollandaca konuşuyor; anne babalarına birkaç kelimeyle, kırık bir Türkçeyle Türkçe konuşuyorlar vesaire. Buna da alışmamız lazım. Bu çocuklar her geçen gün daha az Türkçe konuşacak, yaşadıkları ülkelerin dillerini daha çok konuşacak; her geçen gün bizim geleneklerimize

daha az uyacaklar, yaşadıkları ülkenin geleneklerine ya da yaşam stiline daha çok uyacaklar. Bunlara bizim de biraz daha alışmamız lazım. Yani, bizim buradan onların sosyal hayatını, geleceğini belirleyebilmek gibi bir gücümüz yok.

STK'larla ilgili bir şey söyleyeyim. Türkiye'de de olduğu gibi orada da zayıf bizim STK'larımız. Büyük bölümü STK'larımızın başkonsolosluklara, büyükelçiliklere bağlı bir biçimde çalışırlar, onlar ne söylerse onları yaparlar. O da siyasi iktidar hangi pozisyondaydı oraya doğru gider. Bir dönem içkili olmayan kokteyl yapamıyordun, şimdi içkili olan kokteyl yapamıyorsun, falan falan. Dolayısıyla, bütün STK'ların gözü Hükümettedir, büyükelçiliklerdedir, konsolosluklardadır. Çünkü, kendileri proje üretmezler, tembellik ederler. "Projeyi 'Yurtdışı Türkler Başkanlığı' diye bir başkanlık da kuruldu zaten, onlar desteklesin, biz işimize bakalım." derler. Oysa, yurt dışındaki Türklerin kaynak alabileceği dünya kadar imkân var yurt dışında. Yani, Türkiye'den kaynak almaları mantıklı bir şey değil, doğru bir şey olduğunu da düşünmüyorum ben. Yaşadıkları ülkeye vergi ödüyorlar, yaşadıkları ülkeye emeklerini veriyorlar, hayatlarını veriyorlar ama bir proje yapacakları zaman Türkiye'den gelip kaynak alıyorlar. Ben bunun çok mantıklı ve sürdürülebilir bir şey olduğunu düşünmüyorum. Kapasitelerini artıralım, STK'lar gelişsin; fiziki altyapıları, personel altyapılarını geliştirelim ama o sistemin içinde dayanacaklarsa ve saygınlık kazanacaklarsa o sistemin kaynaklarıyla kendilerini götürmeleri lazım. Yani, bu anlamda, Yurtdışı Türkler Başkanlığının rolü kritik bir rol; çok iyi de olabilir, kötü de olabilir. Ben açıkçası şu an çok iyi bir işleyiş olduğunu düşünmüyorum orada. Çünkü, yurt dışındaki birçok STK artık yaşadıkları ülkeyi tamamen unuttular. "Türkiye'de fon var, Türkiye'de kaynak var. Eğer bir iki tane milletvekili bulursak biz bu şeyimizi geçiririz." moduna girdiler. Bunun doğru bir şey olmadığını düşünüyorum ben. Ve inanın, STK'ların çok güçlü olduğu, fon kaynaklarının çok güçlü olduğu Avrupa'da, bizim STK'ların daha çok o ülkede konsantre olması ve etkili olması lazım. YTB'ye bağlı çalışan STK'ların bir süre sonra sistemden düştüğünü de görüyorsunuz, artık orada muhatap da bulamıyorlar, muhatapları sadece Türkiye oluyor. Bu, kendi kendimize vereceğimiz bir zarar olur. Bu konuda dikkat etmek lazım.

Son bir şey de kadınlara ilgili söyleyip kapatacağım; kusura bakmayın, çok uzattım. Kadınlar, dediğim gibi, bu sürecin en çok acı çeken kısmı. Çok geleneksel alanlardan Avrupa'nın göbeğine gidiyorlar ve orada hem eşlerinin zulümüyle karşı karşıya kalıyorlar; onların görmemişlikleri, hırsları, hoyratlığıyla karşı karşıya kalıyorlar hem de oradaki hayatı bir biçimde sürdürmekle yükümlü hâle geliyorlar. Çocuklardan onlar sorumlu, evden onlar sorumlu, bir taraftan inanılmaz derecede çalışıyorlar. Dolayısıyla, kadınlarımızın orada karşılaşacağı sorunların büyük bölümü, kabul edelim ki bizim Türk erkeklerinden kaynaklanan sorunlar. Hani, Alman'ını, Belçikalısını, Hollandalısını bir tarafa bırakıp önce bizim Türk erkeğini nasıl adam ederiz, ona bakmamız lazım.

Daha da fazla uzatmayayım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Murat Hocam, çok teşekkür ediyoruz, ağızınıza sağlık.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Gülsüm Hocama geçmeden arkadaşlarımızın soruları var mı, ilaveleri var mı?

AYŞE SULA KÖSEÖĞLU (Trabzon) – Belgeselle ilgili... Ben geç kalmıştım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Efendim, belgeseli size söyleyeyim. Bakın, onun tekrar bir başına geleyim de o afişte göstereyim.

Şimdi, ben yaklaşık yirmi senedir yurt dışı Türkler üzerine çalışıyorum ve çok farklı alanlarıyla ilgili çalışmalar yaptım. Görsellik çok önemli bir şey, sinema filmleri de öyle. 1961'de işte bizinkiler gitmeye başlıyorlar. Türk sinema filmleri 1965, 1966'tan itibaren yapılmaya başlıyor. Sadece Türk

değil, Alman sinema filmleri de var. Ben bununla ilgili bir proje önermiştim Kültür ve Turizm Bakanlığına, onlar da kabul ettiler. Ben burada siyasal sinemacılık falan yapmak istemiyorum. Ben orada kültürel karşılaşmaları anlamaya çalışıyorum ve çok çarpıcı olaylarla karşılaşıyorsunuz. Mesela, sarışın Alman kadını modeli ve Türk erkeğiyle onun karşılaşması; bu mesela bütün filmlerde var. Eşini bekleyen kadınlar ve onların yaşadığı dramlar inanılmaz çok filmde konu. Bir de birtakım semboller var; mesela, yürüyen merdiven çok olağanüstü bir şey. Bütün Türk filmlerinde, yurt dışında çekilmiş Türk filmlerinde bir yürüyen merdiven görüyorsunuz çünkü o medeniyetin aynası yani yok o zaman yürüyen merdiven. Ya da mesela, oradaki kadın duştan söz ediyor “Nedir bu hamam mamam böyle? Biz bir yere gidiyoruz, vana gibi bir şey var, onu açıyoruz, yukarıdan su geliyor ve onunla yıkanıyoruz.” diyor.

Birçok alanda bu kültür karşılaşmalarını anlamak bakımından çok önemli. Bir de mesela “40 Metrekare Almanya” diye efsane bir film vardır. O filmde yaşanan dram tabii olağanüstü büyük bir dram. Bir Türk erkeği var, Almanya’ya gidiyor; eşi var, eşi bunu aldatıyor, sonra o ayrılıyor ya da boşanıyor, bilmiyorum ne oluyor. Ardından bir kadınla evleniyor, Türkiye’den tabii ki alıyor oraya götürüyor ve bir odaya kapatıyor, 40 metrekarelik bir yer, bir ev ve odanın dışına asla çıkmasını istemiyor. Kadının hayatı orada geçiyor. Gerçek bir hikâye, bu sonra filmleştiriliyor. Bütün bu filmlerin temel noktası hep kadın üzerinden gidiyor yani ben de bu kültür karşılaşmaları üzerinden başlayıp yarım saatlik bir belgesel şu an tasarlıyorum. Onun ardından, daha kadın özelinde ikinci bir şey yapmayı planlıyorum ama ilkinin -bütün filmleri izledim, notlarımı aldım- film kesitlerini tamamladık, sadece onun prodüksiyon aşaması var. İnşallah yakın zamanda tamamlanırsa o da sizin için enteresan bir şey olabilir oradaki kadın.

BAŞKAN – Bir de bu çerçevede mi? Yani, şimdi ben çok özür dileyerek...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yönlennmeyi açayım, buyurun.

BAŞKAN – Estağfurullah.

3 ayrı kuşak var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii ki.

BAŞKAN – Mesela 40 Metrekare Almanya’yı izledim onu. Bazı cimbızla çekilen ayrıntılar, hep olumsuzluklar ya ama ikinci kuşak bunu kısmen yaşıyor. Orada doğmuş büyümüş olanlarsa artık dili biliyor, mühendisliklere kadar farklı bölümlere şey olmuş; oranın yerel idaresinde söz sahibi, hatta parlamenter ya da yerel belediyede. Danimarka ve İsveç’e başka bir vesileyle gittiğimde, orada bir kardeşimiz... Bu çocukların alındığı yani gençlik dairelerinin değil de ayrı bir bölüm vardı orada, bir belediyenin alt birimi. Onun başındaki isim, tabii bu mağduriyet hep dışarıdan ülkeler olduğu için orada Türk bir hanımefendi başına getirilmiş ve direkt sorun odaklarını da çözüm önerilerini de orada bulabiliyorsunuz. Yani, acaba üçüncüyü artık işlemek... O ilk gidilen dramlar artık o yaşandı, bitti; birçoğu ya vefat etti ya çok yaşlı. İkinci o ara kuşak evet yaşıyor, farklı ama sorunlarını minimize etmeye başladı, entegre konusunda hâlâ problemi var. Ama, şimdi bence en vahimi ve canlı olanı şimdi gençler, üçüncü kuşak orada doğdu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Çok doğru.

BAŞKAN – Şimdi ona demek lazım ki... Ve bunlar da o verdiğiniz oranlar, hani Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, vatan kimliği, bayrak kimliği, o ilk kuşak kadar yoğun çıkmayacaktır mesela.

Acaba bu belgeselde üçüncüyü, hedefi, idealizmi, hatta yön gösterici, arkadaş, işte al bak burada süper bir cümle, dediniz ya “STK’lar.” İnanılmaz, bu arkadaşlarımızın her biri altına imza atar. Orası veriyor zaten, AB kaynakları, yerel kaynaklar, belediye “Al.” diyor.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Elimize geldi bu toplantı...

BAŞKAN – Geldi, tabii tabii. Hemen hemen birçok başlayan. Yeni bir şeyi keşfetmiyoruz ama yapılanlar, bazen mesela pat diye bir şeye ödül veriliyor. Ben iletişim mezunuyum, hocam da bizim fakülteden. Bir yerde ödül alıyorsa ya, Allah’ım, niye hep benim ülkemi kötileyen bir şey oluyor? Mesela, yine aynı, İsveç’te gidip olimpiyatlara bakıldığında, işte en sonki gururumuz, tıpta olsun, farklı yerlerde yani olumluyu yayma inancım ve değerlerimde de var ise bunu yapıyorken de olumlu örneklerden giderek gençlere de yön çizilse ama mesela o zaman o 40 metre karede kalıveriyor hayali ve daha eziliyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Başkanım, çok önemli şeyler söylediniz.

BAŞKAN – Bu bir bitmişlik anlamında.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Çok doğru. Ben aslında anlatırken biraz orayı atladım.

Şimdi, benim bu belgeselde kronolojik bir gidişatım var -çünkü ilk giden- işte 1960’lı, 1970’li yıllarda olup bitenler var. Mesela, orada konu Türk sinema filmlerinde zenginlik yani oraya gidiyorsunuz ve mucizeler var orada, paralar var, böyle paralar uçuşuyor, sanki paraların içinde banyo yapıyorsunuz falan. Oysa inanılmaz çok çalışıyorlar ve minnacık paralara çalışıyorlar ama Türkiye’ye göre o paralar büyük paralar tabii.

Çok iyi bir film var: “Fikrimin İnce Gülü”, muhteşem bir film, “Sarı Mercedes” filmin diğer adı. İşte, Mercedes alıyor ve geliyor, bütün hayali o. Her neyse.

İkinci grup: Artık alımı durduruyorlar, bu sefer illegal gidişler ve onun için çekilen numaralar var.

Üçüncü grup: Türkler artık yavaş yavaş topluma yerleşiyor, aşırı sağcılık yükseliyor, bu sefer onlarla mücadeleler var.

Dördüncü grup: Tam sizin söylediğiniz bölüm, kedine içinden bakan yeni Türkler yetişmeye başlıyor. İşte Fatih Akınlar, bilmem neler, bilmem neler. Ama, sinema dili biraz drama dili yani orada seçilen objeler genelde dramayı yaşayan ve negatif üzerinden giden bir şey. Bir de yapılan filmleri de oraya satmaya çalışıyorlar. Şimdi, mesela, Türkiye’deki sinemacılar artık gidip Almanya’yla ilgili film yapmıyor, oradakiler yapıyorlar. En son Ata Demirer yaptı “Berlin Kapları” diye, bayağı iyi bir film o. Mesela, o yapıldı ama hikâye Türkiye’de geçiyor, orada geçmiyor, daha çok burada geçiyor. Yine de önemli şeyler var yani büyük bölümü burada geçiyor.

Ben orada zaten hem kronolojik olarak bu karşılaştırmalar, geçirgenlikler nasıl oluyor hem de tematik olarak nasıl gidiyor ona bakmaya çalışıyorum. O anlamda söylediğimize kesinlikle katılıyorum. Onu az önce söylemeyi unuttum.

Bir şey daha var, şimdi bu karikatürde de göreceksiniz: Karikatürlerin hemen hemen hepsinde Türk kadını başı örtülü bir kadın, bakın. Hiç tereddüt etmezsiniz yani. Açtığımızda eğer bir Türk kadın varsa o Türk kadın başı örtülüdür. Bir tane karikatür var, onda Türk kadının başı açık ama onun eşi Alman. Şimdi, böyle bir algı var ve bu algı da...

BAŞKAN – Bu çok doğal.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii, tabii.

BAŞKAN – 1950-1960’lı yıllardaki o ilk fotoğraf algıyı oluşturuyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şimdi, o karikatür...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ama o dönüşümü hiç yapamamışız yani o yeni kuşaklardaki bizim o algı değişimini yapamamışız.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Bu karikatürlerin tarihi ne zaman?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bu karikatürler 2000’li yıllardaki karikatürlerden ama başka karikatürler de var. Bakın, şimdi size bir karikatür göstereceğim, şu, siz de görün. Şimdi, burada, 2010 Avrupa Şampiyonası vardı, Türkiye ile Almanya yarı finale kaldı. Kim kazansa finale çıkacak. Türk çocuk bu ailenin çocuğu, baba Alman, anne Türk ve diyor ki: “Her hâlükârda ben finaldeyim.” Çocuk için fark etmiyor. Ben bunu, Allah selamet versin, Yurtdışı Türkler Başkanımız vardı Kemal Yurtnaç, onlar bir şey yapıyorlardı, afişler falan hazırlıyorlardı. Bu karikatürü götürdüm “Bak bu güzel bir karikatür.” dedim. Sonra baktı “Olmaz.” dedi. Şimdi bu kadın komisyonundayken bunu söylüyorum, Kemal Bey’in biraz arkasından konuşmak gibi oldu ama... “Niye?” dedim. “Çünkü, kadın Türk, erkek Alman, tersi olsaydı kabul ederdim.” dedi. O da Türkiye’deki erkeklerin cinsiyetçi bakış açısının çok çarpıcı bir örneğiydi benim için.

Şimdi, bizim tabii ki yaşadığımız toplumda bambaşka sahneler var artık. Bakın, Parlamentodan söz ettiniz. Ben çok uzatmayım diye girmedim oralara. Şu an Almanya’da bir bakan var Türkiye kökenli: Aydan Özoğuz, Uyum Bakanı. Almanya’da 3 tane eyalette Uyum Bakanı var, 3’ü de kadın, 3’ü de Türk. Almanya’daki Berlin Eyaletinin Sağlık Bakanı Türk, kadın. Almanya’nın Meclisinde şu an Türkiye kökenli 11 milletvekili var; bu 1,7’ye geliyor, parlamentonun 1,7’si Türk. Oy sayısına bakıyorsunuz, Türklerin oy sayısı 1,5 yani normal nüfusun daha üstünde bir siyasi temsil söz konusu parlamentolarda. Eyaletlere bakıyorsunuz, 16 eyalette 50 civarında milletvekili var ve bunlar çok güçlü, o eyaletlerde bayağı güçlüler. Almanya’nın sistemini biliyorsunuz. Dolayısıyla, her partiden her alanda yer alan olağanüstü yüksek derecelerde kariyer yapan insanlar var. Yeni kuşaklar zaten kendilerini belli ediyor. Ama, orada da bizim başka bir çelişkimiz çıkıyor. O insanların bir bölümünün de Türkiye’yle sıkıntıları oluyor; onların Türkiye’deki sistemle, rejimle, Türkiye’deki politikacılarla sıkıntıları oluyor ve onlar o sistemin içine kolay kolay giremiyorlar. Mesela, Yurtdışı Türkler Başkanlığı hiç onlara hitap etmek istemiyor. Onlar da oraya gelmiyorlar. Orada başka türlü bir hayat dönüyor. O bağlantıları kurmamız lazım.

BAŞKAN – Nasıl?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Türk toplumunun diasporalaşma süreci var. Yani, bu diasporalaşma süreci, eskiden acı üzerine bina edilen klasik diasporalar vardı, Ermeni diasporası ve Yahudi diasporası dünyanın her tarafından “İşte bunlar diasporadır.” denilirdi ama son otuz senedir dünyada modern diasporalar geliyor. Bunlar da bir biçimde çalışmak üzere yani acı olmaksızın, istekle yurt dışına gidiyorlar ama orada yaşamaya başlıyorlar. Şimdi, bakın, Çin’in 50 milyondan fazla insanı var yurt dışında, kendi ülkesi dışında, Hindistan’ın 40 milyondan fazla insanı var. Türkiye bu grup içinde ilk 5’te. Türkiye’nin 6,5 milyon insanı var ve bu insanların en önemli özelliklerinden biri de hangi görüşte olurlarsa olsunlar inanılmaz derecede vatana bağlılık, inanılmaz bir ilgi. Bu anlamda çok da saygısızlık ettiğimizi düşünüyorum ben yurt dışında Türkiye kökenlilere, onlara yeterince değer vermediğimizi düşünüyorum ve onları her zaman bir enstrüman olarak değerlendiriyoruz. Bir dönem, para göndersinler; şimdi, siyasi olarak şunu yapsınlar vesaire vesaire. Kendi gelişim alanlarını güçlendirecek önlemler almamız lazım. Bu anlamda, mesela Yurtdışı Türkler Başkanlığının şu anki

fonksiyonu bana sakat bir fonksiyon gibi geliyor. Onları Türkiye'ye bağımlı bir STK yapılanması içine dönüştürüyoruz, kendi ülkelerine de yabancılaşıyorlar, kendi ülkelerinin kaynaklarını da kullanmıyorlar ve bir süre sonra kendi buldukları ülkelerde itibarları da kalmıyor, "Siz Türk devletinin uzantısısınız." oluyorlar. Yani, bizim gayet iyi niyetle başlayan bu süreç biraz bence hattından çıktı, o diasporalaşma sürecini geliştirecek bizim başka önlemler almamız lazım.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Siyasal ilişki anlamında mı eksiklik var diyorsunuz? Oradaki siyasiler ile Yurtdışı Türklerin bağlantısı anlamında mı eksiklik var dediniz az önce, onu anlamadım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şöyle: Yurtdışı Türklerin çalışma şekli, şimdi Türkiye'de bürokratlar siyasette ne olup bittiğine çok bakıyorlar. Hele on dört yıllık tek başına bir iktidar olunca bürokratin bütün gözü AK PARTİ Genel Merkezinde oluyor. Gayet doğal bir süreç, kim olursa olsun böyle oluyor. Sonra da Yurtdışı Türkler Başkanlığı da -yurt dışındaki operasyonlarına bakıyorsunuz- hemen hemen hepsinde bu önceliği gözetiyorlar. Dolayısıyla, Türkler arasında o birleştirme fonksiyonundan uzaklaşıp tam tersine ayrıştırma gibi bir fonksiyona da dönüşebiliyor. Bu, bence sakat bir şey. Biraz daha objektif kurumların oluşturulması lazım. Ve gerçekten her proje değerlidir. O projelerin hangisi stratejik olarak desteklenmeli ona bakmamız lazım, aksi hâlde Türkiye'den beslemeli STK'lara dönüştürüyoruz ve onların da gözü YTB'ye, YTB'nin gözü Hükümete dönüyor. Burada bir sakatlık var.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Ben şey açısından sordum aslında, Almanya'daki kadınların da siyasette aktif yer aldığını söylediniz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Müthiş aktifler.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Bizim bu anlamdaki diyalogumuzda eksiklik mi var anlamında, onu soruyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bence öyle yani Türkiye Büyük Millet Meclisinin kadın milletvekillerinin bu konudaki diyalogu geliştirmesi lazım. Yurt dışındaki Türkiye kökenlilerin milletvekili olanların yarısından fazlası kadın. İnanılmaz güçlüler, inanılmaz saygın pozisyonlardalar ama onlar mesela Türkiye'yle diyaloglarda sıkıntı çekiyorlar. Diyaloglar çok kolay olmayabilir. Yani, şimdi zihniyet farklılıkları, politik duruş farklılıkları falan ama kadınlar arasında bu ilişki geliştirilebilir bence. Bu zemin var ve sizin bu Komisyonunuz bu konuda önemli bir şey yapabilir. Bu konuyu da, eğer arzu ederseniz, ben memnuniyetle sizinle bununla ilgili olarak böyle kısa bir "proposal" da sunabilirim. Ne yapılabilir, kimlerle nasıl diyalog kurulabilir, bu çok iyi olur.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Ve de çok faydalı olur.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii ki.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederiz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bakın, üzücü bir şey söyleyelim, yani üzücü derken, bizim bugüne kadar yurt dışındaki kadın milletvekilleriyle ilgili olarak bir milletvekili Türkiye'de birazcık ön plana çıktı. O da Belçika'daki Mahinur Hanım. Şimdi, Mahinur Hanım tabii sembolik olarak da önemliydi. İşte Avrupa parlamentolarında ilk başörtülü kadın vesaire vesaire... Ama inanın, herkes en az Mahinur Hanım kadar ülkesini seviyor yani bu ülkeye özen gösteriyor, müthiş mücadeleler veriyorlar.

Cem Özdemir çıkıp bir şey söylüyor, diyorlar ki: “Senin ülkende böyle şeyler oluyor da...” falan, sonra dönüp diyor ki: “‘Senin ülken’ derken benim ülkem burası.” Almanya’nın milletvekili. Almanya’daki üçüncü büyük partinin genel başkanı bu adam yani hafife alınacak bir şey yok burada.

Dediğim gibi, Mecliste, Parlamentoda 11 milletvekili var, 1 bakan var yani bunlar çok büyük başarılar. Hele ne kadar dışlandıklarını, ne kadar örselendiklerini, ne kadar bastırıldıklarını da düşünürseniz bu iş kolay bir şey değil.

BAŞKAN – Kendi aralarında birlikler mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Orada da birtakım sıkıntılar var ama inanın bana, hepsinin ortak noktasını bulsanız, birkaç tane istisna dışında böyle çok radikalize olmuş, çok militan olmuşları dışarıya bırakırsanız, hemen hemen hepsinin çok ciddi kaygıları Türkiye’yle daha iyi şeyler yapmak, Türkiye’nin gelişmesi.

BAŞKAN – Bu enerji birleştirilebilir.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Bu alınıp geliştirilebilir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ama, bu insanlar da en az bizim kadar o ülke için hassasiyetleri olan, çaba göstermeye çalışan insanlar. Yeter ki siz o açılımı gerçekleştirebilin.

BAŞKAN – Yurtdışı Türklerden uzman arkadaşımız Elif Hanım tüm toplantılarımıza uzman olarak katılıyor.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Yurt dışındaki milletvekilleriyle alakalı söylenecek şey şu: Hangi görüşten olurlarsa olsunlar, “militanize olmuşlar” dışında birleştikleri ana bir nokta var, göçmenlerle ilgili negatif bir karar alınacağı zaman hepsinin tek yürek olduğunu görmek mümkün. Yani, bu karara karşı kitaplar yayınlıyorlar, makaleler yayınlıyorlar, basın toplantıları yapıyorlar. Birleştikleri ana tema göçmen karşıtı hareketleri durdurmak yönünde.

BAŞKAN – Kendini inkâr olur aksi.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Ben de bir şey sormak istiyorum açıkçası, bu Türk filmleriyle ilgili olduğunuz için özellikle. Mesela, temalara bakıldığında daha çok erkek odaklı, kadının çalışan erkeğin eşi odaklı temalar var. Bunun ötesinde, yurt dışına giden ama ana faktörü kadın olan, yurt dışındaki kadın yani Türkiye’deki mağdur eş pozisyonu değil de, yurt dışında ana aktörü kadın olan benim hatırlayabildiğim bir film yok, sizin var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Aslında 1-2 taneye rastladım ben öyle. Bir tanesi -aslında onda da fena değil- “Berlin in Berlin” filmi.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – O yakın zamanda çekildi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Onda Hülya Avşar var ama orada bir anne var mesela, bütün süreç onun üzerinden gidiyor ve o anne, bütün o dengeleri kuran o mesela. Ama vardır, yani o gözle bir bakmam lazım benim bir kez daha.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – İsmi hatırlayamıyorum ama Hocam, yönetmeni Alman olan bir tane var. 1960’larda işçi göçüyle...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Evet, evet, biliyorum onu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – ...kocasının arkasında bırakıp giden bir kadının hikâyesi var. Yönetmeni Alman'dı da, hatırlayamıyorum, bulmaya çalışırım daha sonra.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Doğru. O bayağı da problem olmuş bir film; bayağı Almanya'da olaylara neden olmuş, gösteriler yapılmış. O filmde oynayan kadın bir Türk kadın, Türklerden çok baskı görüyor, sonra tamamen sinema dünyasından çıkıyor falan. Yani o alanı zaten incelediğinizde bütün süreci görüyorsunuz, neler olup neler bittiğini, ülkeler arasındaki ilişkileri falan da görmüş oluyorsunuz.

BAŞKAN – Evet, hatırladım ben de.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Buket Alakuş'un bir filmi var Vekilim. Bu "Anam" isimli bir film. Bu filmde de...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – "Anam." Onu bilmiyorum ben.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Buket Alakuş yönetmeni. Türk kökenli göçmen bir hanımefendi. O filmde de yine bir anne üzerinden, annenin oradaki çocuklarını toplama, işte bağımlı olan çocuğuna sahip çıkma mücadelesini anlatıyor, o da önemli bir film aslında.

BAŞKAN – Kaç yılı? O çok yeni olmalı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – 1990'larda çekilmiş bir film.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Aslında sanat ve mizah ciddi anlamda en etkili mesaj verebileceğiniz bir alan ve hani "Siz orada yapılıyor." diyorsunuz belki bir kısım, artık oradaki yönetmenler, oradaki sanatçılar kendi filmlerini yapıyorlar ama acaba o filmlerdeki tema yabancılaşan mı, Türk kimliğini taşıyan bir tema mı? Yönetmen o kaygıyla mı yapıyor? Artık Türk kimliğinin önemi kalmıyor orada. Orada bir Türk sanatçı, yönetmen bir film çevirdiğinde Türk ve ayrıştırcılı...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şimdi, biz bir sürü Yahudi yönetmenin yaptığı filmi izleriz mesela. O Yahudi yönetmenler bir yerde İsrail'i çok eleştirir, bir yerde çok savunur, bir yerde bilmem ne yapar ama neticede dünya işte Yahudileri, o filmler üzerinden tanır. Yani görsellik artık her şeyin ötesinde. Siz bu Mecliste istediğiniz kadar konuşun, biz bu Komisyonda istediğimiz kadar konuşalım, bunun etki alanı sadece bizim burada kalıyor. Ama biraz daha böyle popüler alana yansıdığımız andan itibaren etkisi çok artmaya başlıyor. O konuda birazcık daha bizim de hoşgörü alanımızı genişletmemiz lazım. O eleştiriler olacak çünkü yaşanan bir sürü şeyler var.

Şimdi, mesela bu dil şeyi... Biliyorsunuz, Hürrem vardı bir ara bizde efsane. "Hürrem Türkçesi" denen bir şey çıktı. Böyle kırık bir Türkçeyle konuşuyor. Yurt dışına gittiğinizde her seferinde artık şeyi görüyorsunuz, o kadar bile konuşamayan çok Türk'le karşılaşıyorsunuz. Şimdi, bu çocuklar Alman kültürüyle, Fransız kültürüyle, Belçika kültürüyle yaşıyorlar ve o gözle bakacaklar topluma. Annesine de babasına da geleneklerine de Türkiye'yle. İşte "Duvara Karşı" mesela bunun tipik örneklerinden birisi. Şimdi, "Duvara Karşı" filmi yalandır diyebilecek bir hâlimiz yok. Biz sadece şuna itiraz ediyoruz. Ya tamam, o var da, bir de öbürleri de var, keşke onları da gösterseniz diyoruz ama yönetmenin tercihi bir noktadan sonra oraya yöneliyor. "Duvara Karşı" filmindeki dram, size iddia ediyorum -Almanya'da sekiz sene yaşamış birisi olarak söyleyeyim- birçok yerde gözünüzle göreceğiniz dram ve o olaylar hikâye değil. Ama hani burada bir tercih var, yönetmen onu göstermek istiyor, belki daha rahat fon buluyor vesaire. Onlar önemli olabilir. Bizim başarı hikâyelerini biraz daha

ön plana çıkarabilecek uygulamalar yapmamız lazım ama dediğim gibi, ben, bu küçük belgeyle bile mesela YTB'ye başvurmayı asla düşünmedim, asla başvurmam çünkü ben oraya başvurduğum andan itibaren bu belgeselin bambaşka bir şeye doğru evrileceğinden eminim yani. Hani daha bağımsız, insanlara güveneceğimiz bir sistem yaratmamız gerekiyor diye düşünüyorum açıkçası.

BAŞKAN – Nereden kaynak bulacağı, hedefi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii.

BAŞKAN – Mesela her yıl, mutlaka, yurt dışına çıktığımızda Yahudilerle ilgili yine o dramı anlatan bir şey bulursunuz ve yeni film...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Olmaz mı?

BAŞKAN – Türk Hava Yollarında bile o gösterime girer. Bunu unutturmuyor, filme çeviriyor, oradan da bir kaynak, para kazanıyor. Bir taşla iki, üç kuş vuruyor. En başta söylediğim olay oydu Hocam. Yani neyi yaparsak hedefe giderek yapmak lazım. Ben bu filmi çekiyorum, işte “Duvara Karşı” mı, işte “Berlin in Berlin” mi, “40 Metrekare Almanya” mı, her neyse; her birinde işte oradaki dramı geçiyorsun ama işte bak sen Almanya, bu senin ülkende yaşanmış bir dram ya da işte orasıyla ilgili 40 metrekareyi 150'e çıkartacak, iş yaşamını kolaylaştıracak, kadını oradan kurtaracak vesaire. Sonuca gitmiyorsa da Türkiye'de de farklı mı? Aslında burada değil ama diğerine kaynak vermez, diğer ödül de vermez çünkü burada bir toplumu -İslamofobi dediğimiz- yani ne çok güçlensin istiyorlar aslında, yani hep kontrol edilebilir olacak bir yapı. Biz kendimize düşen nedir, ona bakmamız lazım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Başkanım, işte Orhan Pamuk'a ödül verdiler, onu bile biz beğenmedik, yani hani niye ona da niye öbürüne değil dedik.

BAŞKAN – Öbürü de olsun, o da olsun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Öyle, öyle. Ama işte o her şeyi kendimiz belirleyemiyoruz, ona bir yere kadar gücümüz yetiyor, onun ötesinde yetmiyor. Orada da algıda seçicilik var yani, o da kendisine daha yakın olanı seçiyor, onu tercih ediyor. Onunla ilgili kamuoyunu oluşturabilme gücü bir süreç gerektiriyor. O sürecin de birinci ayağı -tekrar ediyorum- Yurtdışı Türkler Başkanlığı ve benzeri kurumların oradaki STK'larını, düşün adamlarını, sanatçıları...

BAŞKAN – Bakış tarzını değiştirmeli.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – ...Türkiye'ye bağımlı gibi bir hâle dönüştürmemesi lazım, onların prestijlerini de ortadan kaldırmaması lazım. Yani çok daha soft politikalarla o insanların desteklenmesi lazım ama bizim çok böyle gözüm gözüme oluyor ve o insanların oradaki kredilerini yıpratmış oluyoruz. Ona dikkat edelim yani. Biz Türkiye'de orada kendi içimizde de yaptığımız ayrımlar eninde sonunda dönüp dolaşip bizi vuruyor diye düşünüyorum. Ondandır biraz rahatsızım açıkçası ben. Galiba siz de bir şey söyleyeceksiniz ama...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ben de bununla ilgili bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Çok kültürlülükle ilgili söylediğinizle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum Hocam. Bu özellikle Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde, işte yayınlanan raporlarda Türkiye'nin genelde çok kültürlülük anlamında Avrupa değerlerine yakın olmadığı, zaten “Türkiye çok kültürlülüğünü aştı mı da bizim çok kültürlülüğümüze katkı sağlayacak?” noktasında söylemler vardı.

Onun için, şimdi, siz, bugün özellikle entegrasyon anlamında Kanada'ya, Amerika'ya daha entegre olabildiğimizi ama Avrupa toplumlarında bu noktada başarılı olmadığımızı ifade ettiniz. Yani burada Avrupa Birliğinin zaten kendisiyle tezat bir durumu da var, yani kabullenme noktasında da bir sorun var. Hani, bizim politikalarımızda -evet, ben katılıyorum size- biz bir bütünlük noktasında değiliz. İşte STK'lar dediğimiz zaman orada bir bölünmüşlük yaşıyoruz, işte ya Türkiye'de Hükümet yanında olan ya da işte Yurtdışı Türklerin çalışmalarında da... Hani benim kişisel görüşüm, bunları aşırıp bizim hep birlikte orada bütün işte gücümüzü birleştirip diaspora dediğimiz o lobiyi oluşturmamız. Bunun, hem orada yaşayan vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştırmak anlamında hem ülke olarak bizim itibarımız anlamında da önemli olduğunu düşünüyorum ama burada bu çok kültürlülük noktasında bu noktadan da belki eleştiriye gidebiliriz, hani oradaki vatandaşlarımızın yaşadığı sorunlar üzerinden, bunlarla ilgili de orada bir lobi yapabiliriz ya da onunla ilgili de çalışmalar yapabiliriz diye düşünüyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şimdi, Sayın Vekilim, öyle çok sorun alanları var ki bakın, size bir tane çarpıcı bir sorun alanı anlatayım. Ben bugünlerde Suriyelilerle ilgili çok çalışınca... Şimdi, Suriyelilerde mesela çok eşlilik gayet doğal. Onların evlilik cüzdanını gördünüz mü bilmiyorum. Evlilik cüzdanı şöyle başlıyor: Burada bir tane erkek resmi var, erkek, koca; 4 tane sayfa kadınlar için, 4 eş için, sonra 20 sayfa da çocuk için. Normal bir evlilik cüzdanı Suriyelilerin elindeki bu. Şimdi, biz buna dönüp diyoruz ki: Bir saniye, artık Türkiye'ye geldin, olmaz. O da diyor ki: "Bir saniye, bir kere ben burada misafirim. Sen bir misafire nasıl müdahale edebilirsin?" Yani o ayrı bir şey. Şimdi, kültürel kodlar ve evrensel ilkeler ya da hukuk ilkeleri arasında çatışmalar çok sık yaşanıyor. Bakın, size Almanya'dan yine kadını ve çocukları ilgilendiren bir şey söyleyeyim. Birkaç senedir Almanya'da bir konu tartışılıyor: Bizim Türk aileler, muhafazakâr aileler kız çocuklarını spor dersine göndermek istemiyor. Niye göndermek istemiyor? "Ben kızımı gönderiyorum, sonra havuza götürüyorlar, havuzda bikini giyiyor, mayo giyiyor, ben istemiyorum Alman oğlanların yanında benim kızımın mayo giymesini, bikini giymesini." Hadi bu mahkemelik oldu, çok yukarıya kadar çıktı, en son bir ara karar aldılar ve o ara kararda dediler ki: "O zaman işte haşema, vesaire gibi şeylerle girsinler bu çocuklar." Şunun için anlatıyorum bunu: Şimdi, bu konularda bizim kafamız da karışık, biz de bilmiyoruz nerede duracağımızı. Türkiye'de dahi bu tartışma devam ediyor. Bu tip tartışmaları Alman tartıştığında ya da Belçikalı tartıştığında diyor ki: "Evrensel hukuk ilkeleri var, bizim ülkenin kuralları var, siz burada yaşıyorsunuz, burada doğdunuz, burada büyüdünüz, dolayısıyla evrensel ilkelere uyacaksınız." Tamam, doğru ama bir de farklı kültürlere tanıdığımız alanlar var. Mesela sünnetle ilgili bir olay çıktı. Almanya'da birisi bir şikâyet etti, mahkeme karar aldı, dedi ki: "Sünneti yasaklıyorum." Tabii yasakladılar. "Niye yasaklıyorum?" Sonra kaldırıldı, anlatacağım. "Yasaklıyorum çünkü bir çocuğun bedenine müdahale ediyorsunuz, bir parçasını kesiyorsunuz. Bu bir müdahaledir. İnsan bedeninin bütünlüğü İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nde vardır. Adı sünnet olsun, başka bir şey olsun, beni ilgilendirmez, yapamazsın." diyor. Mahkeme de "Tamam." dedi ve sünneti yasakladılar. Sonra Yahudi cemaati bir ayağa kalktı "Siz ne yapıyorsunuz burada?" diye. Çünkü Yahudilerde bir hafta içinde sünnet olması gerekiyor çocukların. Sonra Almanlar apar topar yasa değişikliği yaptılar. "Tamam ama sadece ehil olanlar yapsın." dediler. Çünkü o mahkemeye konu olan konuda da ehil olmayan birinin yaptığı sünnetten kaynaklanan sorun olmuştu. Şimdi, diyor ki: "Bu çocuk kendisi mi karar verecek sünnet olmaya?" Yok, kendisi karar vermiyor. 5 yaşındaki, 6 yaşındaki çocuk ne kendisi karar verecek, annesi, babası karar veriyor. Anne babanın çocuğun bedensel bütünlüğü üzerinde hak sahipliği var mıdır, yok mudur, hak sahibi midir, değil midir; yoksa devlet midir hak sahibi?

Şimdi, o kadar çok kompleks olay var ki bu çok kültürlülük konusu aslında Avrupa'da yaşanan bir şey, bizde de yaşanan bir şey. Ben bununla ilgili provokatif bir makale yazmıştım "Çok Kültürlülük İçin Eş Cinsel Model" diye. Şunu anlatıyorum: Eş cinsellik enteresan bir şey Avrupa'daki gelişimine

bakıyorsunuz. Hitler'in en çok öldürdüğü insanlar Yahudiler, ikinci sırada Çingenerler, üçüncü sırada eş cinseller. Çünkü diyor ki: "Bu eş cinseller Alman toplumunu bozuyor, hastalık." Ve bir yasa yapıyorlar. Eş cinselliği tespit edilen kadın ya da erkeğe en az beş yıl hapis cezası veriyorlar. Bu yasa ne zaman değişti biliyor musunuz Almanya'da? 1996'da değişti. 1996'ya kadar bu yasa vardı, tabii uygulanmadı. Özellikle Hitler sonrasında, Hitler bir de onlara çok zulüm ettiği için eş cinseller konusunda çok destekler oldu, falan. Şu an eş cinsellik ne durumda Avrupa'da bakıyorsunuz? Neredeyse her şeyin normal gibi bir yere oturtular. Dışişleri Bakanları eş cinseldi, erkek arkadaşıyla birlikte resepsiyonlara katılıyordu. Hani eskiden bu işler gizli saklı olurdu, tamamen kalktı. Şu an Avrupa'da eş cinsel politikacı sayısı akıl almaz sayılarda yani hiç eskiden duyulmuyordu. Peki, şimdi şunu söylüyorum ben: Hristiyanlık, Vatikan vesaire eş cinselliği hoş görebilir mi? Mümkün değil, göremez. Toplum, yasalar, bilmem ne de hoş görememiş ama yine de sen onu toplumun içine bir biçimde entegre etmişsin, o hayatı kabullenmişsin. Ben diyorum ki eş cinsellere gösterdiğiniz kadar hoşgörüyü Müslümanlara gösterin, sorun çözülür. Gerçekten öyle yani.

Çok kültürlülük var, sürdürülebilir de ama Müslümanlar söz konusu olduğunda Avrupa toplumlarında onların kendi hayat alanlarını tanımak konusunda bir tedirginlik oluyor ve onu engellemeye çalışıyorlar, bir bariyer koymaya çalışıyorlar. Bizimkiler de onu bir biçimde aşılıyorlar ama bu öyle çok sorunsuz bir alan değil, yani evlilik alanı mesela sizin tam Komisyonunuzun çalışma alanlarından biri, işte ithal gelinler ya da damatlar. Şimdi, bu bir gerçeklik. Şimdi, oradaki bunun tedirginliğini yaşıyor ama bununla ilgili bir kural koyuyor, tamamen evrensel insan haklarına aykırı. Diyor ki: "Eğer evleneceksen eşinin Almanca bilmesi lazım." Ne alakası var yani? Ben eşimin bana yemek yapmasını istiyorum, benimle iyi geçinmesini istiyorum, çocuklarıma baksın istiyorum, Almanca bilmesi bana gerekmiyor ki, akademisyen olmayacak ki. Böyle bir şart koyamaz. Böyle bir şartı koyabiliyor ve bunu da toplumun uyumu için, bilmem neyi için koyuyor. Tabii onlar zorluyorlar. Bizim de evrensel ilkelerden hareketle kendi insanımızı savunacak ama o insanların yaşadıkları toplumlara katkısı da ortaya çıkaracak şeyler yapmamız lazım.

Son bir cümle söyleyeyim, çok uzattım, Şimdi hocam da konuşacak, kusura bakmayın. Entegrasyon konusu. Ben elli beş yıllık Türklerin Avrupa'daki sürecinin olağanüstü başarılı bir entegrasyon süreci olduğunu düşünüyorum. Ben, orada bizim hatalı olduğumuzu, eksik olduğumuzu söylemiyorum ve bunun başarısının sadece Türklere ait olduğunu da söylemiyorum. Alman toplumu gibi tamamen mantalitesi bizden farklı bir toplumun içine köyünüzden kalkıp gidiyorsunuz ve o topluma tutunuyorsunuz, çalışıyorsunuz, makamlara geliyorsunuz, kurumlara giriyorsunuz, toplum içinde yaşamaya başlıyorsunuz ve buna "Entegrasyonu başaramadılar." demek bana çok haksızlık gibi geliyor. Bence çok iyi başardılar. Ama nereden baktığınıza bağlı bir şey. Yani o insanlar eğer o toplum kurallarına uyuyorlarsa, yasalarına uyuyorlarsa, o toplumu rahatsız etmiyorlarsa, yani zorla rahatsız etmiyorlarsa tabii ki herkes yaşadığı gibi yaşayacak, bizim de onu saygıyla karşılamamız lazım, Avrupa toplumlarının da bunu böyle karşılaması lazım. Ben bu anlamda son derece başarılı olduklarını düşünüyorum.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Bakış açıları öyle değil ama.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, doğru.

Sadece entegrasyondan söz ederken kendinin aidiyeti bakımından Kanada'daki, Amerika'daki beklenti ve yaklaşım daha farklı. Öyle olunca insanlar kendilerini bir an önce Türk kimliğinden bilerek ve isteyerek, asimile oluyorlar; Amerikan toplumunda ya da Kanada toplumunda kimse zorlamıyor onları, bilerek ve isteyerek asimile oluyorlar. Asimilasyonu da çok tartışıyoruz. Asimilasyon, devlet zorla yaparsa kötü bir şey ama bireysel olarak insanlar asimile olmak isteyebilir. Buna da saygı göstermemiz gerekiyor. Usain Barack Obama, Allah'ın Afrika'sından bir tane ailenin çocuğu, Amerika'nın Başkanı

şu an. Bu asimile bir Amerikalı, asimile olmuş bir Afrikalı. Kötü müdür, iyi midir şimdi? Yani dolayısıyla bu asimilasyon konusu, böyle bazen biraz fazla reklam konusu gibi oluyor. Asimilasyon, devletin yaptığı bir uygulamaysa buna her şekilde karşı çıkmak lazım ama toplumlar kendi istekleriyle asimile olmak isteyebilirler. Türkiye’de böyle Alevi gruplar var, Türkiye’de böyle Kürt gruplar var, Türkiye’de böyle Arnavut gruplar var. Arnavut’tur ama kendisini artık tamamen Türk’ten daha Türk görür, asimilasyondur bu yani. Bilerek ve isteyerek, kendi iradesiyle olmuştur. Burada bir sıkıntı yok. Bunu da unutmamak lazım. Neyse daha fazla konuşmayacağım.

Çok teşekkür ediyorum. Sağ olun.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz.

Gülsüm Depeli Hocam, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesinden.

Buyurun, söz sizde.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Murat Hocam çok genel ve makroölçekte mikroörneklerle de besleyerek benim işimi çok kolaylaştıracak ölçüde aktarmış oldu, sağ olsun.

Ben aslında biraz daha gündelik hayata ilişkin şeylerden söz etmek istiyorum çünkü ben alan çalışmam vesilesiyle -ki alan çalışmamı Berlin’de yaptım- insanlarla daha yakından görüşmeye çalıştım düğün konusu etrafında, evlerine konuk oldum, hatta bu sahaya daha çok kadınların kapı açabilmesiyle girdim; bu tür konularda onlar daha sohbete açıklardı ve daha davetkârlardı, öyle başlamış oldum. 2007’de yaptım çalışmamı. Yaklaşık 20-30 kadar aileyle görüştüm, artı, gene benzer bir sayıda genç insanlarla, henüz düğün yapmamış, evlenmemiş insanlarla görüşerek yaptım çalışmamı. Bu minvalde, biraz daha mikroalana ilişkin şeyler paylaşacağım sizinle.

Çalışmamın bağlamı, merkezi, aslında kadınlar üzerine oturmuyordu yani doğrudan toplumsal cinsiyet tartışmaları değildi konum; daha çok, bir toplumsal yapının nasıl yerleşikleşmeye başladığını, kendi sosyoekonomik ve kültürel yaşam alanını nasıl yerleşik bir şekilde kurumsallaştırarak var olmaya başladığını tarihsel olarak görmeyi benim derdim ve törensel iletişim, tören iletişim gibi bir şeye bakıyordum.

Bu fotoğraf aslında Berlin’den değil ama o aile Berlin’de yaşıyor. Bu fotoğraf Düsseldorf’tan bir fotoğraf, ilk düğünlerden, 1980’lerden bir fotoğraf. Onu koymak istedim başlığa da.

Şimdi, çok kısaca söz etmiş olduk ama Berlin özeline gelmeden önce göçün genel tarihini hatırlamak iyi olabilir diye düşündüm. Bilindiği gibi, 1961’de başlıyor ama daha sonra akış hiçbir zaman durmuyor. Siyasi göç oluyor 1970’lerde, özellikle 1980 ve sonrasında. Deprem mağdurlarıyla karşılaşmak benim için şaşırtıcıydı. Buradan deprem mağduru olarak, Erzincan depremini yaşamış insanlardan, İzmit depremini yaşamış insanlardan göçmen olarak gönderilmiş olanlar vardı. Berlin’de kendini ağırlıkla Kürt, Kürt-Alevi ve Karadenizli Türk Müslüman olarak açıklayan bir göçmen profili vardı, daha heterojen bir yapı vardı.

Buradaki ilk yaşamda hani hep “Erkek işçiler gitti ve aslında gerçek bir toplumsal yaşam yoktu. Onlar “heim”larda, yurt gibi yerlerde kalıyorlardı; aileleri yoktu, çocukları yoktu.” denir. 1973’ten sonra, Aile Birleşimi Yasası sonrasında ailelerin de oraya gitmesiyle artık orada yerleşmeye başlayan bir şeye... İlk yerleşikleşmenin bu tarihten itibaren başladığı bir aşamaya geçmiş olduğunu söylüyoruz.

Berlin’de gene söyleyebilirim ama aşağı yukarı diğer metropol kentlerinde de benzer bir şeydir; 1980’lerin ikinci yarısından itibaren, özellikle daha net bir şey var aslında, örneğin gıda sektörü geliyor. Kendi küçük işletmelerini 1980 sonlarına doğru ve 1990’lardan sonra çok hızlanan bir şekilde ufak ufak yerleşikleştirmeye başlıyorlar. Artık orali olmaya, yaşamın diğer bütün ihtiyaçlarını orada karşılayabilir hâle gelmeye başlıyorlar. Düğünler de gene 1980 sonrası başlıyor çünkü artık 1990’lara

yakın bir zamanda kendi düğünlerini yapabilecekleri kadar cemaatleri var oluyor orada. O zamana kadar, işçiler Türkiye'ye gidip, evlenip, eşini de alıp geliyor ya da eşi gene arkada kalıyor vesaire 1973'e kadar. Ama 1980'lerin sonundan itibaren orada düğün salonları açılıyor, düğün salonları için... Şeyler hâlâ yok o dönem mesela, daha sonra açılıyor, işte, bu kuruyemiş ve benzeri şeyler. Yaz tatilinde geliyorlar, arabalarının bagajına kilolarca çekirdek, fıstık vesaire gibi şeyleri koyuyorlar, onları kendileri taşıyorlar. 1980 sonu, 1990'larda onlar da artık orada ellerinin altında olabilecek kadar oturmuş oluyor.

Duvarın yıkılışından sonra şöyle bir şey de gerçekleşiyor, yine düğünler özelinde söyleyecek olursam: Berlin maddi olarak da desteklenen bir kent aslında duvarın yıkılışına kadar. Oraya giden göçmenler ayrıca destek alıyorlar, refah düzeyleri de epey yüksek aslında. Ama duvar yıkıldıktan sonra kademe kademe o destekler çekiliyor, artı, kentten büyük fabrikalar çekiliyor, Siemens ve benzeri fabrikalar daha ucuz emek ülkelerine, işte, Polonya'ya, Çekoslovakya'ya vesaire gidiyor ve o nüfusun birdenbire aslında çok büyük maddi kaybı oluyor, yaşam standardı düşüyor. O aşamada, Türkiye'den giden göçmenlerin de her tür ekonomik girişimi destekleniyor. Örneğin, tam da o sıralarda boşalan fabrikaların bir kısmı düğün salonu oluyor, düğün salonu olarak işletiliyor. Bu, tabii çok ilginç olanaklar da sunuyor göçmenlere. Mesela, benim orada bulunduğum zaman, bir tane eski mobilya fabrikası düğün salonu olmuştur. Devasa asansörleri var. O nedenle de gelin ve damat kalabalığının içine doğrudan limuzinle giriyor gibi çünkü yük asansörüne araba sığıyor ve öyle salona giriyorlar. Bu, ihtişamı artıran bir şeye dönüşüyor çünkü öyle bir binada, bir mobilya fabrikasında düğün salonu var. Evet, yavaş yavaş kendi işletmelerini açmaya başlıyorlar, düğün salonları da bunlardan önemli biri oluyor aslında oradaki topluluk açısından demek istiyorum.

Gene, aynı dönemi eş birkaç bilgiyle birlikte görmek lazım. Bir: Topluluk yerleşikleşiyor. Artık orada evleniyorlar, orada çocukları doğuyor. Sadece göçle gelen çocuklar değil, orada doğan çocuklar var. Elbette 1980'lerde, 1990'larda değil ama görünür olarak artık toplumsal yaşam orada var. Nitekim, Almanya da 1980'lerin ortalarından sonlarına doğru entegrasyonu tartışmaya başlıyor, geç bir tarihte tartışmaya başlıyor. 1990'lar girdiğinde ise, bir ulus-ötesileşme aşamasında çok temel bir şey olarak medya devreye giriyor uydu teknolojileriyle. Bir yandan oraya yerleşip kökleniyor insanlar ama bir yandan da medyayla birlikte Türkiye gündemine, sıcak gündeme rahatlıkla bağlanabiliyorlar. Bu, artı, şunu getiriyor gene aynı dönemde: Örneğin, bu, Almanya'da sıkıntı yaratıyor aslında. "Medyanın etkisi entegrasyonu olumsuz etkiliyor." diyerek eleştiriyorlar çünkü işte buradaki göçmenler dil öğrenmiyor, buranın sosyokültürel, sosyopolitik bağlamına eklemlemeyi artık istemiyorlar, buna ihtiyaç da duymuyorlar. Hele de Berlin özelinde düşünürsek -bugün de söylenir- hiç Almanca bilmeden yaşayabilecekleri bir yaşam alanı ortaya çıkıyor ve benzeri nedenlerle itirazlar da geliyor aslında.

Yine, literatürün birden canlandığı bir dönem 1990'lar; ulus-ötesileşme tartışmaları, ulus devlet sınırlarının dışında yeni toplumsal gruplar. Yani, Almanya'da yaşıyorlar ama tarihsel kökenleri Türkiye'de. Melezleşme ve benzeri etkileşim alanlarına açıklar ama aynı zamanda medya ve yeni etkilerle birlikte "uzaktan milliyetçilik" kavramı devreye giriyor. Akademide de kavramların birdenbire bu yeni durumu anlamak için hareketlendiği bir dönemden bahsediyoruz 1990'larda.

2000'lerde, Almanya için 2000'lerde -sınıırım Avrupa'nın tamamı için 1990'lar sonu ve 2000 demek lazım- yeni vatandaşlık tartışmaları; çifte vatandaşlık, yeni vatandaşlığın kriterleri tartışmaları başlıyor. O zamana kadar, aslında "kana bağlılık" ilkesi varken artık 1990'ların sonu, 2000'lerin başı itibarıyla toprağa bağlı vatandaşlık ve göçmenlerin vatandaşlık statüsünün yeniden düşünülmesi gerektiği yine bu dönemde devreye giriyor. Fakat -Murat Hocam da biraz önce söyledi- bir yandan bu hep çok gerilimli bir konu olarak kalıyor ve bugün de aynı şekilde kalıyor; hiçbir zaman vatandaşlık statünüz değiştiği için aslında sizin kim olduğunuz algısı değişmiyor. Yani, Alman vatandaşı olsa da o hep bir Türk olarak kalıyor örneğin ya da diğer ülkeler açısından düşünürseniz. Ama özellikle Türkiye örneğinden bakarsak Batı'nın gerçekten bu vatandaşlık düzenlemelerine ilişkin bir bariyeri var; artı,

kendi vatandaşlık algısıyla birlikte düşünebileceğimiz bir katı tutumu var çok kültürlü uygulama biçimi konusunda, katı ve pragmatik bir tutumu var. Bu gene de kendini gösteriyor. Yani, orada bir yandan göçmenler yerleşiyorlar bütün kurumsal hâllerıyla, hem sosyal kurumsal hem sosyoekonomik yaşamın tamamını belirleyen kurumsal dokularıyla yerleşiklaşıyorlar ama vatandaşlık statüsü konusundaki teknsiz konumlarından da hiçbir zaman kurtulamıyorlar çünkü hep bir halk, Alman olma vatandaşlığıyla sınıyorlar. Size “Alman vatandaşlığı versek bile siz teknsizsiniz çünkü siz göçmensiniz, vatandaşlığı vermekle olmuyor.” gibi sadakat sınavına tutulmak, sürekli gerçek halk, homojen ulus kimlik halkının dışında bir kimlik olarak hep dışarıda tutulmak şeyinden kurtulamıyorlar.

Şöyle bir yanı da var, bence onu da söylemek lazım tabii: İki arada kalan bir tutumla karşı karşıya oluyorlar. Diğer taraftan da Alman vatandaşlığına geçmek isteyen kişilere, oradaki konsolosluklarda kendi köken kimliğini bıraktığı için baskı ve eleştiri yöneltiyor. Yani “Sen nasıl Alman vatandaşlığına geçersin?” gibi baskıyı yaşadığını aktaran insanlar da olmuştu. Yani, her iki tarafta da üst üste gelen, çakışan bir baskıdan söz etmek mümkün.

Bu, şu anda bitmeyen bir tartışma öte yandan ve bugün hâlâ yeni göçmen toplulukları kavramak, kavramlaştırmak için bizlerin kafasında da soru olmaya devam eden bir şey. Çünkü artık hani ulus ötesi topluluklar diyoruz bu yeni topluluklara. Ulus devlet yapılarının, ulus sınırlarının muğlaklaşmaya başladığı bir sahada varlık gösteriyorlar diyoruz çünkü hakikaten öyle. Ama onları niteleyecek bir pozisyon, tanım, statü kurgulanamıyor içinde bulunduğumuz konjonktürde. Neden hakikaten öyle diyorum? Bu şey için de birçok yerde ortaya çıkıyor. Örneğin, adlandırma sorununda. Şimdi “Türk göçmenler” deseniz, birçok kişi “Hayır, ben Türk değilim.” diye itiraz ediyor, “Ben Kürt’üm.” diyor örneğin ya da işte başka bir kimlikle kendini niteliyor. “Türkiye kökenli göçmenler” deseniz, özellikle genç kuşak “İyi de ben göçmen değilim, o beni tanımlamıyor. Ben burada doğdum, büyüdüm. Onu benim anneme, babama diyebilirsiniz ama ben değilim.” diyor. Aslında yani herkesi tanımlayabilecek, bu kuşak geçişiyle birlikte de herkesi tanımlayacak bir adı yok topluluğun. Neyi kullanırsanız kullanın, bir şey bulamıyorsunuz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bence sadece “Türkiye kökenliler” denilebilir Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Türkiye kökenliler... Ama o zaman bir yandan da...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – “Türkiye kökenliler” dediğimizde etnik olarak da...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – “Yurttaş” kelimesi kullanılabilirmeli belki, o da olmuyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – “Yurttaşlık” kısıtlar. “Türkiye kökenli” dediğinizde bütün hepsini kapsar, tek sihirli kelime o.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Fakat statüyü içermiyor Hocam. “Türkiye kökenliler”, “Türkiye kökenli yurttaşlar...”

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Sosyolojik bir şeyden bahsediyoruz Hocam. Hukuki bir statüden değil, sosyolojik bir şeyden söz edersek “Türkiye kökenliler” benim son on senedir sürekli kullandığım kavram. Bence en kapsayıcısı o olur. Diğer hepsi bir yerde eksik kalıyor çünkü.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Evet, evet, doğru haklısınız. Ben statüyle eklemek gerekirse bir statü bulamama anlamında demiştim.

BAŞKAN – Anayasal tanımında “Türk vatandaşlığı” deriz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ama o çok az. Türk vatandaşı olanların şu an Almanya’da sayısı 1,3 milyon. Oysa Almanya’da yaşayan 3,2 milyon insan var Türkiye kökenli; orada doğmuş, annesi Türk, babası Türk vesaire vesaire. Dolayısıyla “Türkiye kökenli” demek hepsini kapsıyor.

BAŞKAN – Hepsini anlatıyor.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Genelde zaten bu kavram kullanılıyor sanki Hocam. Mesela, diğer ülkeler için...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Vallahi ilk ben kullandığımı biliyorum ama geçen hatta Cumhurbaşkanının kullandığını gördüm ben. Yani herhâlde o bir şey olmuş yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – “Türkiye kökenli” ifadesi kullanılıyor ama “Türkiye kökenli göçmenler”, “Türkiye kökenli” vesaire...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – “Türkiye kökenli” olarak kullanmıyoruz, mesela diğer ülkeleri tanımlarken “köken” kavramını kullanıyorlar, onu söylemek istedim, mesela “asıllı” diyorlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bir ara “Türkiyeli” diye bir kavram vardı, “Türkiyeliler”; o biraz fazla politize oldu sol gruplar ve Kürtler tarafından. Öyle olunca o kavram problemlidir oldu, ona epeyce bir itirazlar da geldi, “Türkiyeli olmak da ne demek?” Ama “Türkiye kökenli” dediğinizde coğrafyasından, hukuki yapısından bağımsız bir biçimde herkesi kapsayacak tek kavram o zaten, başka da bir şey bulamazsınız ona; “Turkish origin” değil “Turkey origin.”

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Dolayısıyla, isim bizi zorluyor ve yeni bir şey bulmak durumunda... Tanımlama kendini dayatıyor bu koşullarda aslında.

Gene ben kendi alan çalışmam örneğinde aslında nasıl bir ulus ötesi pratik ettiklerini izlemekle bunu görmüş oldum. Mesela, altınlar ve gelinlik Türkiye’den alınır, kart Türkiye’de bastırılır. Çünkü burada hem daha ucuzdur hem seçenek çoktur. Ama bunun dışında bazı şeyler Almanya’da yaptırılır. Gündelik hayatta da sağlığı Almanya’da alır, işte eğitim zorunlu olarak oradadır ama başka birçok şeyi de Türkiye’den alır. İki ülke arasında kendi için en avantajlı olan hangisiyse ya oradan ya buradan alma konusunda aslında bir ulus ötesi niteliğe, evlen pratik içinde var oluyorlar. Daha önce dediğim gibi bugünün koşullarında değildi ama önceden beri bu vardı. Orada düğününü yapıyor ama kuruyemişini buradan götürüyordu. Yasal düzenlemeler içinde de mesela –çok detaylı bilmiyorum, Murat Hocam daha iyi şey yapacaktır onu- çifte vatandaşlık bir ara oldu, sonra yeniden hızla kaldırıldı, şimdi muğlak, arada derede koşullu bir şeyler var sanırım, onları çok detaylı takip edemedim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN Bir cümle söyleyeyim mi Hocam, konu bütünlüğünde olduğu için?

Şimdi, Avrupa’da yaşayan Türklerin yaşadığı Fransa’da, Belçika’da, Hollanda’da çifte vatandaşlıkla ilgili hiçbir sorun yok. Ama asıl büyük kitlenin yaşadığı Almanya, çifte vatandaşlığa 2000’den itibaren izin vermedi. Daha doğrusu, daha önceden de vermiyordu da bizimkiler önce Türk vatandaşlığında çıkıyorlardı, sonra alıyorlardı ama ona bir şey yapamıyorlardı. Ama sonra dediler ki: “Eğer tekrar gider alırsanız sizi vatandaşlıktan çıkaracağız.” Engellediler onu, çifte vatandaşlığı.

Almanya, İsviçre ve Avusturya dışında Avrupa’da yaşayan Türklerin çifte vatandaşlık sorunu yok, hemen hemen hepsi zaten çifte vatandaş. Ama Almanya’da böyle bir sorun var. Dolayısıyla, Almanya’da yaklaşık olarak 150 bin civarında çifte vatandaş var Türkiye kökenlilerden, geri kalanı ya Türk vatandaşı ya Alman vatandaşı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Arada da sanıyorum çifte vatandaşlık yasalandıktan sonra dediğiniz gibi önce birinden çıkacak, sonra diğerine geçecek koşuluna bağlandıktan sonra o prosedürde bazı ara boşlukları görerek aslında yasal olmayan şekilde hâlâ çifte vatandaş olanlar da var. Yani göçmen o yasal boşlukları görüp kullanabilen de bir şey yapıyor. Benim görüşmelerimde birçok kişi “Aramızda kalsın ama benim hâlâ var, kimse bilmiyor ama işte idare ediyorlar beni.” gibi şeyler de söylüyordu. Bunu hani olumsuz anlamda demiyorum ama ulus ötesi denen şey ulus devlet yasalarının kırılma noktalarını bulabiliyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bir şey daha ekleyeyim Hocam: Şimdi Almanya’da aslında çifte vatandaş bir sürü var. Almanya’da eyalet başbakanı var İngiliz vatandaşı aynı zamanda adam ve Alman vatandaşı. Almanya’da bir istisna madde var, diyor ki: “Eğer Alman toplumuna, Alman devletine katkısı olacaksa çifte vatandaş olarak da kalabilir.” Mesela hukukta, avukatlarda böyle bir sorun var. Adam eğer Türkiye’de hukuk okumuşsa, burada baroda kayıtlıysa, eğer Alman vatandaşlığına geçerse buradaki vatandaşlık hakkı kayboluyor. O tip istisnalar var ama bu istisnayı Türk vatandaşlarına yüzde 13-yüzde 14 civarında uyguluyorlar; onun dışındakilere yüzde 60-70 uyguluyorlar. Dolayısıyla, Türk vatandaşlarına özel çifte vatandaşlığı uygulamama gibi bir politikası var Almanların. Yani dönüp dolaşıp oraya geliyor.

Pardon Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Biraz ben Murat Hoca’nın söz ettiği şeye örnekler vermek istiyorum. Almanya’nın aslında peki bu entegrasyon konusunda ya da çok kültürlülük konusundaki kavrayışı nedir? Dediğim gibi, bir yandan aslında göçmen için bazı eşikler hiç aşılmıyor. Vatandaşlık alsa da evi orası vatani burası, almasa da aynı durumda. Ve orada yaşadığı toplumun sosyoekonomik hayatına, kültürel hayatına eklenmesi konusunda bir sürü bariyer çıkıyor karşısına. Almanya bunu özellikle şöyle bir konumda da sık sık örneklerini göreceğimiz şekilde yapıyor: En başta entegrasyon tartışması hep tek yönlü algılanan bir tartışmadır. Onu konuşarak başlayabiliriz. Bunu aslında oradaki göçmenler de tartışmaya açtılar. “Kanak TV” diye küçük İnternet televizyonu vardı, onlar örneğin... Siz biliyorsunuz sanıyorum.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Biliyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Köln’de “beyaz getto” diye anılan Almanların yaşadığı bir yere giderek bir röportaj yaptılar ve oradaki Almanlara mikrofon uzatıp “Nasıl, topluma entegre olabildiniz mi?” diye sordular. Ve birçok Alman, buna çok böyle kızgınlıkla, hayretle, sorunun ne kadar saçma olduğuna ilişkin böyle bir ifadelemeyle karşılıdı. Fakat entegrasyon hakikaten çift yönlü olması gereken bir şey ve Almanya da bu konuda ciddi sıkıntılar içeren bir ülke olmaya devam ediyor.

Bir diğer örnek, benim sahada görüşmelerimden duyduğum bir örnekti. Bu çok kültürlü saygı, tırnak içinde “saygı ayrımcılığı” aslında... Görüştüğüm ailelerden birisi çocuğunun kreşte ilk günü, onu kreşe bıraktığını ve kendisinin çalışmaya gittiğini, akşam olduğunda da “Nasıldı ilk günün?” diye sorduğunu anlattı. İşte bir şeyler anlattıktan sonra “Peki ne yedin öğlen?” dediğinde de “Ben bir şey yemedim.” dediğini anlattı çocuğun. “Neden yemedin?” diyor. “Çünkü domuz varmış, ‘Sen Müslümansın, bunu yeme dediler.’ O yüzden yemedim.” demiş. Ama ona alternatif bir yemek vermek akıllarına gelmiyor. Çocuğa doğrudan “Sen bunu yeme.” diyerek ona bir kimlik giydireyorlar aslında bir çocuk olduğunu

unutarak; hem açlık sorunun çözmüyorlar hem de “Müslümanısın, işte bunu yemezsin.” diyorlar, bunu da saygı için yaptıklarını iddia ediyorlar yani “Biz onun kimliğine saygımızdan dolayı bunu yaptık.” diye iddia ediyorlar.

YASAMA UZMANI NEZİHE FAZİLET – Burada bir şey aklıma geldi de onu... Kim olduğunu hatırlamıyorum, şu an Avrupa’da bakan ya da vekil olan Türkiye kökenli kadınlardan bir tanesinin makalesinde okumuş olmalıyım bunu “Nasıl beni Türkleştirdiler?” diye. Aslında Murat Hocamın bahsettiği gibi kendisi gönüllü şekilde asimile olmak isteyen, zaten hani anası babası da o şekilde bir aile yapısı, Türkiye’deki değerleri zaten koruyayım gibi bir şeyi olmayan bir aile yapısı. Ama işte dediğiniz gibi okulda “Sen Türksün, Müslümanısın, sen içki içme, sen şey yapma.” falan gibi bu şekilde kendisinin dışarı şey yapıp Türkleştirildiğinden bahsediyordu makalesinde. Bunu, aklıma geldi, paylaşayım istedim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Aynen, bunun çok örneği var, böyle bir stereotipleştirme ve seni o tipin içinde görmek istiyorlar. Ben de gittiğimde “Sen neden sigara içiyorsun? Sen neden başını örtmüyorsun?” diye sürekli yadırgayarak kurdukları cümleler. “İyi ama siz burada elli beş senedir Türkiye’den gelen göçmenlerle yaşıyorsunuz, siz nasıl hâlâ karşıdaki kültürü anlayacak kadar bir adım atmadınız da böyle stereotiplerle yaşıyorsunuz?” eleştirisini hiç kaldıramıyorlar bir yandan da.

Gene söylediğiniz türde ayrımcılığın bir diğer güncel örneği bence, gençler üzerinden verebileceğim bir örnek. Görüştüğüm gençlerin zaten küçük bir kısım üniversiteye ulaşabiliyor, göçmenler, Türkiye kökenliler içinde küçük bir grup üniversiteye ulaşma şansı bulabiliyor. Onlara da “Çalışsana, sen zaten göçmen olarak bu konularda çalış.” diye bir içerik dayatmasıyla karşı karşıya olduklarını söylemişlerdi. “Yani ben başka bir alanda, bu bana dayatılan kimlikten soyutlanarak başka bir alanda iyi olmak istiyorum ama bana hep göçmen olduğum, dışarıdan geldiğim hatırlatılıyor. Oysa ki burada doğdum, büyüdüm.” diyen, “Hatta annem de burada doğdu, büyüdü.” diyen gençler bir yandan sürekli bu kimliğe çekiliyorlar ve aynı ayrımcılığı bir tür hani göçmenleştirilme, Türkleştirilme ayrımcılığını yaşıyorlar.

Gene, belki kadına yönelik şiddet orada çok sansasyonel bir konuya dönüşüyor ki sansasyonel örnekler yaşanmış gerçekten. Hatun Sürücü vakası olarak bilinen bir şey Berlin’de mesela hep söyleniyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hocam Türk eşleri tarafından öldürülen 100’den fazla kadın var Almanya’da. Hani bunun sansasyon olması da gayet doğal yani.

Şöyle bir şey oluyor: Bazen onlarda da oluyor, onu bir aile draması olarak algılıyorlar, bizimki olunca namus cinayeti oluyor.

BAŞKAN – Bence doğru tespit bu. Yani Türkiye’deki o 100’se, onlardaki 1.000 ama oradaki aile dramı, buradaki kadın cinayeti. Bence çok böyle...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Adlandırma meselesi de var.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Söz alabilir miyiz?

BAŞKAN – Buyurun.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Almanya’da üniversitedeki sınıf arkadaşım bana şeyi sormuştu: “Sen nasıl üniversite okuyorsun?” Ben işte buraya Türkiye’den geldiğimi, Türkiye’deki şartlardan dolayı burada okumayı tercih ettiğimiz söylediğimde “Abilerin seni öldürmek için peşinden gelmedi mi?” diye sormuştu. Yani algı bu şekilde, medyanın algı dayatması da bu şekilde, bunun da etkisi çok büyük.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Yani kadına yönelik şiddet ciddi bir gerçeklik, büyük bir gerçeklik orada. Ama onların algılamaya biçimleri hakikaten stereotipleştirme, sansasyonelleştirme ama bir sorumluluk adına dâhil oldukları tartışma olarak sansasyonelleştirmiyorlar. “Yani bunlar böyledir, bunları işte abileri amcaları gelip kızları öldürüyor bu toplulukta.” gibi bir şeye dönüştürüyorlar ya da Batı perspektifi üzerinden çok yargılayıcı bir şeyle anlamaya dönük bir sorun olarak değil de yargılanacak bir olay olarak değerlendiriyorlar.

Ben gene örnek olarak şöyle bir şey hatırladım, aktarabilirim: Etnoloji bölümünde doktora dersi almak üzere bir sene Freiburg’da yaşamıştım. Orada mesela hukukçu bir öğrencinin, disiplinler arası çalışma yapan hukukçu bir öğrencinin tez konusu zor yoluyla evlilik ya da görücü usulü evlilik konu alan bir çalışmaydı ve tez metninde “İşte bunun benzeri insanlık dışı ve vahşi uygulamalara karşı ne yapılabilir? Ben bunu araştıracağım işte Türklerin bu yaptıkları üç örnek üzerinden bunu yapacağım.” diye bir cümle kuruyor ve bunu aslında kültürel görecelik denen şeyin de tartışılabilirdiği, farklı kültürel yapıların farklı dinamikleriyle okumak gerektiği gibi bir şeyi bilen birisi, etnoloji öğrencisi yapıyor ve vahşilik, barbarlık ve benzeri şeylerle niteliyor. Bu konuda hani, gerçekten meseleyi yaşayan insanlara dönük adım atmak gibi bir şeyleri hiç yok, oraya girmek istemiyorlar.

Öte yandan, göçmenler arasında biraz da hani şanslı azınlık olup belli olanaklara erişmiş, okuyabilmiş, belli medya mecralarını kullanabilecek hâle gelmiş birkaç kadın var aslında. Benim görebildiğim, o dönem, 2007’de Seyran Ateş ve Necla Kelek isimli iki kişiydi. Bunlar kadına yönelik şiddete ilişkin oradaki tartışmayı açmaya çalışıyorlar ama benzer bir perspektiften maalesef çıkamıyorlar. Yani Almanların söylediği gibi...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Necla Kelek bunu yaşayan biri aynı zamanda. Zorla evlendirilen, Almanya’ya gelen, ardından şiddet gören ve aynı zamanda şu an bir edebiyatçı olarak da tanınıyor. Dolayısıyla bu konuda ne kadar negatif şey varsa ondan çıkıyor ama bir de kendi tecrübeleri de var kadının yani bire bir kendi tecrübeleri var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Ben onun “Die Fremde Braut” eserini okumuştum Hocam.

BAŞKAN – Şu an bir STK, bir sivil yapı içinde var mı? Yoksa...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Vardır, mutlaka vardır. Bildiğim kadarıyla Berlin’de yaşıyor. Çok popülerdir, bir de İslam konuları olduğunda televizyon kanalları hep onu çağırırlar ve o da İslam’ın ne kadar kötü bir şey olduğunu söyler. Hep öyle bir şeyi vardır yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Seyhan Ateş’in de benzer bir pozisyonu var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ama Kelek en uçta olan kişilerden birisidir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Yani aslında çok sert, hakikaten meseleyi yaşayan, kendi deneyimi olmasına rağmen –ki bu detayı bilmiyordum- meseleye daha ideolojik, anlamaya çalışan bir şeyle yaklaşımdan çok uzak tutumlar.

Dolayısıyla, aslında o kadınların çoğu hâlâ bir sese kavuşmuş durumda değil. Bunun bir yanında Almanya’nın ayrı tutumu var.

BAŞKAN – Verdiğiniz örnek de o anlamda hani yaşadığı olumsuzluğu İslam’a mal etme var, bir. İki: Bunu hemen miktatis gibi medyada öne çıkararak o ifade ettiğiniz algıyı oluşturma gayreti var. Yani buna malzeme taşıyan bir kadın gözüyle bakabilirim, hakkını arayan, bunu düzelten. Çünkü İslam’da öyle bir şey olması mümkün mü? Asla değil Ama Hristiyanlıkta da ya da başka bir kutsal din içerisinde de bu yok. Şiddetin olduğu yere bir ulviyet ifade etmem mümkün değil. O yüzden başka problemleri vardır diye bakıyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Elbette, zaten hele de kadına yönelik şiddet diyeceksek bunun İslamlaştırılması, etnikleştirilmesi, vesaire yapılması gibi bir şeyden söz etmek hiç gerçekçi değil. Çünkü ataerkil yapı bütün toplumların hepsini yatay kesen bir şey ve aslında Almanya toplumunda da var diğer birçok belki bütün toplumlarda demek lazım, birden çoktan da öte. Bu şiddet biçimi var. Fakat, aslında “çok kültürlülük” burada mesela olumsuz olarak, bir yaftalama olarak kullanılıyor, sıkıntı o, pragmatik olarak kullanılıyor. Kendisinin uyguladığı şiddeti ayırıştırarak bir şiddet biçimini, örneğin işte etnikleştirme ya da dinselikleştirmeye hem yaftalıyor hem kendindeki problemi görünmez hâle getiriyor. Yani böyle bir nedenle de çok kültürlülüğün Avrupa’da sıkıntılı uygulandığını düşünüyorum. Yönetilebilir kimliklere indiriyor herkesi ama mesela -çok kültürlülüğün bir diğer problemi bence oradaki- aslında hak mücadelelerinden insanları uzaklaştırıyor. Yani, Berlin’de, ben orada olduğum süre boyunca herhâlde 6-7 tane kültür festivali yapıldı. Berlin çünkü çok kültürlü bir kenttir. Sürekli yöresel dansların yapıldığı, yöresel mutfağın sergilendiği, eğlenceli, belediyelerden de fon ve destek alarak belediyenin yer gösterdiği yerde yapılan şeyler. Göçmen yasalarının en sertleşmeye başladığı dönemde, oradaki kültürel gruplar festival yapıyordu ve göçmen yaşama dönük eylemlerde benim gözlemlediğim kadarıyla, daha çok, daha böyle politik olarak sosyal demokrat, Alman insanlar vardı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Şu an yok ki, Türk STK var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Türkler çünkü o sırada gözleme yapıyordu, yoremizin güzel bir yemeği falan yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ama, sadece o değil yani. 3 milyondan fazla insanınız var ama doğru düzgün bir STK’nız yok ortalıkta, yok yani. Hani, onun için, burada da ben dönüp suçlu Almanlara falan atamıyorum yani. Biz kendi aramızda, özgür, ayakları üstüne basan, saygın STK yapılanmasını gerçekleştiremedik, tamamen Alman ne yaparsa onunla kalıyorsun. Dediğiniz gibi, gidip bizimki pikniğin derdinde yani. Avrupa’da bir toplantı yapın, kaç kişi gelir? Her seferinde bu derttir yani. Siz biliyorsunuz işte. Yani, sadece Recep Tayyip Erdoğan’ı götürürseniz insanlar gelir, onun dışında kimseye gitmezler yani böyle bir yaşayış. Recep Tayyip Erdoğan’ın da burada da işleri var galiba, olmuyor yani her gün götürüremiyorsun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Evet ama pragmatik nedenlerle bir yandan çok kültürlülüğü parçalayıcı bir şekilde işlediler, örgütlenmeyi engelleyen bir şekilde işlediler.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, hayır anlıyorum. Hocam, bakın, benim bu konuda ufak bir itirazım var da, şöyle bir itirazım var benim birazcık: Şimdi, ben bu son dönemde Suriyelileri çalışınca şunu gördüm Hocam: Biz, bakın, önümüzdeki beş sene sonra, on sene sonra Türkiye’deki Suriyeliler ve çok kültürlülüğü tartışacağız ve aslında şu an Almanya’da yaşayan Türklerin karşı karşıya olduğu sorundan daha fazla sorun yaratma potansiyelimiz var bizim toplumun. Bu, kolay bir şey değil.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Tabii, haklısınız Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yani, bambaşka bir mantaliteden bir toplumun içine giriyorsunuz ve o toplumun içinde tutunuyorsunuz. Şu an iki toplumu da kutlamak lazım. Aradaki sorun alanlarını da kabul ediyorum ben ama yani Türklerin, şu an sizin etrafınızdaki insanların Suriyeliler için neler söylediğini bir düşünün, komşularınızın neler söylediğini bir düşünün. Bu kolay bir süreç değil yani. 3 milyon insan gidiyor, bambaşka bir kültürün içinde yaşamaya başlıyor. O toplumdaki sıkıntılar çıkacak. Bunu nasıl aşacağız? Kendi toplumsal kaynağımızı, kapasitemizi geliştirerek aşabiliriz. Onu da geliştiren kitleler var ama onları da biz beğenmiyoruz, bir kısmını da bizim devletimiz beğenmiyor vesaire. Dolayısıyla, hepsini kapsayacak ve onların kapasitesini geliştirecek imkânlar yaratmamız lazım.

Hazır başlamışken bir de bu entegrasyonla ilgili bir şey söyleyeyim. Ben bu entegrasyon kavramını sevmem, göç uzmanı olarak sevmem. Çünkü, entegrasyon bir mühendislik kavramı. Yani, şu mikrofonu şuraya entegre etmişler, şu gözlüğün şu kulpunu buna entegre etmişler. Göç için bunu konuştuğunuzda bir tane esas var burada, bir de parça var. Parça, göçmen; şurası, ana toplum. Bunun buna hep entegre olmasını bekliyorsun, böyle bir şey yok. Toplumsal hayatta böyle bir şey gerçekleşmiyor, bir karmaşa yaşanıyor. Bu çok kültürlülük içinde başka çözümler bulmak gerekiyor. Hani, günlük kullanımda çok kullandığımız için “entegrasyon, entegrasyon” diyoruz ama bu kavram problemlidir.

BAŞKAN – Neyi uygun buluyorsunuz onun yerine?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Aslında “ulus ötesileşme” denilen şeyler bunu karşılamıyor hakikaten. “Kültürel yakınlaşma” diye bir kavram da var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bir arada yaşama kültürü geliştirmemiz gerekiyor, bunun adı yok; doğru ama işte ulus ötesileşme... Şimdi, bakın, bizim şöyle bir sınırımız olacak: Bizim bugüne kadar “entegrasyon” deyince aklımıza sadece yurt dışındaki Türkler geliyordu. Biz bundan sonra 3 milyon Suriyeliyle, hatta daha fazla Suriyeliyle yaşadığımızda, bakayım entegrasyonu nasıl tartışacağız. Onların eğitim hakkını, giyinme hakkını, evlenme konusundaki geleneklerini, eğlence geleneklerini... Urfa’da etnik olarak Arap olan Urfalı Türk vatandaşı bana diyor ki: “Hocam, bunlar nereden geldi? Çok gürültü yapıyorlar. Hiç doğru söylemiyorlar, hep yalan söylüyorlar. Şunu yapıyorlar, bunu yapıyorlar.” Bunu söyleyen, komşu, hemen sınırdaki insan. Alman’ın Türk’e karşı bakışında o farklılığın daha radikal olması daha anlaşılır bir şey. Giysisiyle, görüntüsüyle, geleneğiyle, içkisiyle, falan falan. Buna rağmen olay büyük olay ve bu anlamda ben Alman toplumunun da, Alman devletinin de aslında yine de epeyce bir çaba gösterdiğini düşünüyorum. Sorun alanlarında bizim eksiklerimiz nerede, ona biraz daha konsantre olmanın da önemli olduğunu düşünüyorum. Yani, orada her şey doğru yürütülüyor değil ama o ülkenin politikacıları da haklı olarak o ülkenin selamete gitmesine çalışıyorlar, onunla ilgili önlemler almaya çalışıyorlar, gençleri kendi toplumuna entegre etmeye çalışıyor, “Koparsa da kopsun Türk kültüründen. Bu, benim işim değil, bu benim sorunun değil.” diyor.

Son bir şey Hocam, kusura bakmayın. Şimdi, biz onlara diyoruz ki mesela: Ana dil hakkı bir evrensel haktır. Devlet bu konuda çaba göstermelidir. Alman devleti Türk çocuklarına ana dilini öğretmelidir. “Okay.” Biz bunu bugüne kadar bağır bağır söyledik. Tamam, şöyle: Bu saatten sonra Suriyeli çocukların Türkiye’deki ana dil hakkı ya da Kürt çocuklarının -o kadar uzağa gitmeyelim- ana dil hakkı, bu konuda ne diyeceğiz? Orada kalıyoruz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, benim anlatmak istediğim oydu. Hani, siz aşamamışsınız ki zaten bu sorunu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Kendi sorunlarımızın bir kısmını da oraya taşıyoruz. Burada çözemediğimiz birçok sorunu orada çözmeye çalışıyoruz ve çelişkiler yumağı içinde de gidiyor. Aileler arasında, çocuklar arasında, kuşaklar arasında olağanüstü çatışmalar var. Bunun tek sebebi de Alman’ı, Hollandalı, Belçikalı değil, bizim kendi içimizdeki çelişkilerimizin de bunda payı var. Yani, o anlamda, gerçekten ben yine de bir mucize olarak görüyorum. O kadar insan orada bu kadar sene yine de huzur içinde yaşıyorlar. Bu, az bir şey değil yani bu çok kıymetli bir şey.

BAŞKAN – Gülsüm Hocam, devam edelim ama on iki gibi bitirmeyi planlamıştık, iki saatlik bir çalışma fotoğrafıydı. Bizim hem Genel Kurul açılacak hem grup yönetim toplantılarımız var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Umarım yetiştirebilirim. Şöyle söylemiş olayım: “Entegrasyon” sözünü ben de aslında sevmem tam da dediğiniz nedenle. Şimdi, çok kültürlülükte problemleşme ve “ulusötesileşme” ve “kültürlerarasılaştırma” kavramları dönüyor. Ama, öte yandan, entegrasyon somut olarak da bir problem olarak yaşanıyor hâlâ. Çünkü, ulus devlet direnç noktaları hâlâ yerli yerinde diye düşünüyorum. Örneğin, hakikaten...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Sadece Almanya’ya özgü değil demek istiyorum ben, hepimizin sorunu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Almanya’nın sorunu değil. Örneğin, hani “Asimile olmasın.” gibi bir şey söylemeyebilir o kendi eğitim politikasında ama toplumsal yaşamda kendiliğinden ayrımcılık gerçekleşiyor.

Gene gençlik görüşmelerinde gördüğüm bir şey: Ortaokulda, ilkokulda, lisede her şey yolunda. Alman arkadaşları var, zaten Almanca eğitim alıyor, Almanca konuşuyor vesaire. Fakat, liseden çıktıktan sonra, üniversiteye gitse de gitmese de birdenbire kendisini bir aşamadan yalıtılmış, belli fırsat alanlarından ötelenmiş, çıkarılmış buluyor ve kendi cemaatine dönüyor. Görüştüğüm birçok Türkiye kökenli insan orada “Ben yeniden dönüp Türkçemi geliştirmeye karar verdim.” dedi veya kendi cemaatine dönmek zorunda olduğunu hissettiğini söyleyenler oldu.

Hızla ben Berlin hakkında birkaç şey söyleyeyim. Şimdi, bir yandan, elbette Almanların yaptığı ayrımcılıktan söz ediyoruz, bir yandan bizim ciddi problemlerimiz, oradaki topluluğun ciddi problemleri de var, Murat Hocama katılıyorum. Berlin’den söz edeceğim şimdi. Berlin, örneğin “Türkiye’nin 4’üncü büyük şehri” diye espriyle karşılanan bir yerdir. Hatta şey derler: “Ya, Berlin güzel ama biraz fazla Alman var işte.” Kendilerini gayet konforlu, rahat, evlerinde hissettikleri bir kenttir. Nüfusun en kalabalık olduğu yer değildir Türkiye kökenliler açısından ama en iç içe yaşadıkları şeylerden biridir. Bununla birlikte...

BAŞKAN – Berlin’de Türk nüfusu, oranı ne kadar?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yaklaşık 250 bin diye biliyorum ben, son rakam.

BAŞKAN – 250 bin, son rakamlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hocam, devletimiz istatistik sağlamadığı için bize, sağ olsun, Almanlardan toplamaya çalışıyoruz.

BAŞKAN – Onlar da vermiyor ki.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Devletimiz bu konuda özürüli yani başından sonuna. Veri toplayamıyor, topladığı veriyi de devlet sırrı kapsamına alıyor, paylaşmıyor. Yani, böyle bir sıkıntımız var her alanda olduğu gibi. Bu konuda da sadece en başta kaynaklardan toplamak...

BAŞKAN – Hayır, hayır ama Almanların da vatandaşı...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Almanların var.

BAŞKAN – ...olarak kabul ettikleriyle ilgili olana bilgiyi vermiyor diye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yok, vatandaşlık göremiyorsun orada. Yani, bazıları diyor ki: “Orijin olarak...” İşte, onun var ayrıntıları. İşte ne bileyim, Sırp orijinli olan, Türk orijinli olan ya da bilmem, Hindistan orijinli olanların sayılarını da veriyor. O zaman oradan yakalayabiliyorsunuz ve o rakam çerçevesinde söylüyorum: 250 bin civarında Türkiye kökenli var Berlin’de.

YASAMA UZMANI NEZİHE FAZİLET – Ama bunlar hep birbirine yakın yaşadığı için Berlin çok şey değil mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Evet, zincirleme göçle yapılan önemli ölçüde. Aslında göçün tamamını kapsayan bir şeydir bu “zincirleme göç” nitelemesi ama Berlin’de özellikle, hep akrabalarını yanlarında getirerek orada birlikte yaşamaya başlamışlar. Yani “Erzincanlılar Sokağı” diye anacağımız bir sokak var. Sokağın adı o değil ama o kadar birbirlerine yakın yaşıyorlar ki Urfalıları, Erzincanlılar Sokağı ve benzeri şekillerde yaşıyorlar.

Bence, belki biraz spekülasyon bir tartışma olacak “Neden oradaki Türkiye toplumu daha aktif STK’lar üretmiyor, kendi sorunlarına müdahil olamıyor?”la ilgili ama belki cevaplardan biri şu olabilir mi En azından şu yaşam kültürü sosyokültürel dokusuna baktığımızda diye düşünmeden edemiyorum: Kırsal bir yaşam formundan gelmişler zaten çoğu. Yani, Türkiye’deyken de bir “urbanize” olma aşaması geçirilmiş. Yani, önce İstanbul’da yaşayıp gitmemiş, hakikaten kalkıp köyünden oraya gitmiş insanlar. Bir yandan, büyük bir uyum ve başarı hikâyesi böyle büyük, keskin bir geçiş yaptığını düşünürsek. Böyle bir hayat formundan gidiyorlar. Zincirleme göç adayı olan... Aslında kırsaldaki yaşam biçimi orada yeniden biçimleniyor ve kültürel olarak da kırsala benzeyen bir yaşam biçimini sürdürüyorlar. Bir metropolde yaşıyorlar fakat aslında metropolün olanaklarını kullanmıyorlar. Yani, bir kentin sunduğu kültür, sanat olanakları, işte, çeşitli STK ve benzeri yapıları bularak kendi hak mücadelesi adına örgütlenme olanakları gibi şeyleri kullanmıyorlar. Onun da ötesinde, bir de kendi iç ekonomilerini de geliştirdikleri için, hatta ekonomik olarak da metropolün daha kozmopolit dokusuna eklenmiyorlar, kapalı toplumlar olarak yaşıyorlar. “Enclave communities” kendi içinde kapalı toplumlar olarak adlandırılıyor ya da “parallelgesellschaften” derler. Diğer topluma hiç karışmayan, geçişmeyen bir şey içinde yaşıyorlar. Dil bariyerini doğal olarak hiç aşmıyorlar, buna ihtiyaç duymuyorlar çünkü ve dışarı açılmayı da istemiyorlar.

Şimdi, şu, bana ilginç geliyor, gelinek noktayı anlayabilmek açısından: Tam tersi olduğu sanılır ama benim baktığım örnekte 1980’lerin sonundan bir düğün videosu izlemiştim. Videoda işte çok büyük bir kalabalık yok, 200-250 kişilik bir düğün. Anons hem Almanca yapıyor hem Türkçe yapıyor. Çünkü, İtalyan, Yugoslav, Yunan, Alman, bir sürü arkadaşları var. Göçmenken kurduğu arkadaşlıklarını çağırması, o zaman henüz cemaati olmadığı için, kendi akrabalar grubu olmadığı için. 2007’de bir düğüne katıldım. 1.500 kişilik bir düğündü. “Berlin Nou Event Center” diye bir yerde bir

düğündü ve tek bir Alman bile yoktu, Almanca anons da yoktu, Almancaya ihtiyaç da yoktu. Bütünüyle homojenleşmiş, kalabalıklaşmış, kendine yeten bir kitle. “Artık neden hani Alman dostlarınızı ya da diğer göçmen arkadaşlarınızı, komşularınızı çağırılmıyorsunuz?” dediğimde de “Cemaatimiz bize yetiyor, onlara ihtiyaç duymuyoruz.” diye cevap almıştım.

Şimdi, bu mesela, bir yandan da şey değil, hakikaten bir heterojenleşme, kozmopolitleşme, gönüllü asimilasyon gibi bir sürecin de tartışmalarını karmaşıklaştıracak örnekler, örneğin düğün töreni üzerinden bakarsak. Hızla kendi içinde tekrar homojenleşen bir yapıdan söz ediyor olabiliriz. En azından düğün şeyleri bunu gösteriyor gündelik hayat içinde.

Düğün orada çok önemli bir şey, belki buradaki büyük kentlerdekinden daha da önemli. Çünkü, bir yandan da hakikaten dışarıda olma duygusuyla birlikte toplama gerekçesine, olanağına dönüşüyor onlar için. Gençler için, gene, tanışma, müsaadeli flört ve işte evlenmeye evrilecek ilişkilerin doğması için özellikle anne babalar çok teşvik ediyor çocukları. Eğlence, bütün düğün sektörü düğünü eğlence olarak anlatıyor, düğün töreni olarak anlatmıyor. Zaten artık düğün salonu yerine “event center” diyorlar. Yemekli, müzikli, eğlenceli bir ortam. Yani, gençler de “Diskoya gitmiyorum, düğüne gidiyorum, aynı şekilde eğleniyorum.” diyor hatta. Öyle bir olanağına dönüşmüş durumda. Yani, bir sektör olarak düğün salonu işletmecileri de bunu gayet iyi bilip öyle paketliyorlar.

Mesela, düğünde gençler için şunu görüyorsunuz: Gerçekten çok çarpıcı melezleşme örnekleri var. YouTube’dan aradığımızda da görebileceğiniz şeyler. Çepki, Laz barı, bablekan, ellik ve benzeri halayların ismini bile ben folklorik olarak orada öğrendim, burada bilmiyordum. Gittiğinizde orada, bütün bu küreselleşmenin içinde nasıl yerelleşmenin böyle pıtrak gibi çoğaldığını görebiliyorsunuz. Fakat, bütün bu halaylar aynı zamanda “hip hop”la melezleniyor ve çok bambaşka bir şey ortaya çıkıyor.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Biz daha çok yabancılaşıyoruz o zaman . İlginç yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Çok çarpıcı görüntüler ortaya çıkabiliyor gerçekten de.

Öte yandan, sektör, düğün gibi geleneksel bir şeyi tükettiğinin farkında. Çok küçücük bir tarihsel şey versin diye 3 fotoğrafı koydum. 1980’lerin sonu, henüz stüdyo fotoğrafçılığının olmadığı, kendi evlerinde çektikleri fotoğraf. Ortadaki, 1990’lardan bir fotoğraf, daha klasik, panoramik resimlerle oluşturulan bir stüdyo ortamı. En sondaki ise 2000 sonrası.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bakın, Türkiye’yle ne kadar paralel değil mi? Türkiye’den de 3 resim koysanız aynı dönemlerde aynıdır.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Evet, evet, aynen.

Son dönem fotoğraf. Türkiye’de, nitekim benzer bir şeyde örnekleri, dediğiniz gibi.

Birkaç başka fotoğraf gene, yerelleşmeyi görebileceğimiz ya da Türkiye’ye kimliklenme referanslarını görebileceğimiz örnekler. Birincisi, Tokat’tan bir çiftin düğünü. Arkada işte Orta Anadolu kıyafetlerini görüyoruz. İkincisi, Berlin’deki büyük -şu anda adını hatırlayamıyorum- caminin imamıydı sanıyorum eşi, onların düğününden. Kaftan giyerek at üstünde evlenmek istemiş. “Neden böyle istedin?” dediğimde de “Gerçek bir Türk gibi evlenmek istedim çünkü.” demişti.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Onlar kaftan giyip ata mı biniyorlar? Biz öyle evlenmedik vallahi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Tam da hani bu referansların nasıl geriden güçlendiğini hatırlamak açısından koydum ben de bunu. Alttaki şeyi görebilmek için koyduğum bir örnekti. Henüz “dügün pastası” denilen şey yok. Evde dügün pastası, pasta gibi bir şey yapıp getirdikleri, 1980’lerden bir fotoğraf. Devamı ise sektörün bizi getirdiği nokta.

Yani, hepimizin bildiği şeyler, hakikaten Türkiye’ye paralel giden şeyler. Gene, o küçük bir topluluk olduğu için kendi medyasını da rahatça yaratabilmiş ve çok tanıdıkların vesilesiyle gazeteye çıkabilme olanakları var ve orada büyük aşk anlatısı var. Bir tane şeye de konu olmuş.

Aslında dügün üzerinden yeniden icat edilen geleneğin söz etmek mümkün. Hızla toparlamaya çalışıyorum. Hakikaten fes, nargile, kaftan, at üstünde evlenme; bunlar gerçekten otantik bir Türklüğe gönderme yapan şeyler değil ama bugün böyle paketlenen şeyler bir yandan da.

Öte yandan, törensel şeylerde yine bir bellek izini sürmek kolay değildir. Örneğin “Kırmızı kuşak neden takılıyor, neden sürdürüyorsunuz?” dediğimde birçoğu “Bilmiyorum sebebini.” dedi. Kimileri belki de bir tür modernleşme sınavından geçtiğini düşünerek bilmediğini söyledi, aslında bekârete ilişkin bir gönderme olduğunu paylaşmadı. Kimileri de “‘Mutluluk kuşağı’ diyoruz biz ona.” gibi bir isim takmış. Yine mesela kınayı sürdürüyorlar ama “Neden kına yakılır?” dediğinizde bilmiyorlar. Yani “Türkiye’dekiler nasıl yapıyorsa biz de öyle yapıyoruz.” İy bir otomatik kültürel bellek aktarımı devam ediyor.

Yeniden icat edilen bu geleneğin içine, onun içinde olmayan yeni birçok şey ekleniyor ki fes, nargile ve diğer şeyler de bunlardan bazıları. Özellikle sektör bunu çok paketleniyor ve kısırtıyor. Ama, onun dışında, mesela politikleşmeyle birlikte bayraklar, etnodinsel müzik, dinsel motifler, mehter ve benzeri şeyler bütün dügünlerde görebileceğiniz şeyler. Kendi kimliklerini gösterme konusundaki iştah yani bir Karadenizli dügünüyse mutlaka kemeçe geliyor, bir Kürt dügünüyse mutlaka Kürtçe çalıyor. Bunlar dügün salonu işletmecisiyle özellikle pazarlık konusu olabiliyor. Bütünüyle kimliklerin çok öne çıkmaya başladığı şeyler.

Kadınlara ilişkin son birkaç konu kaldığı için çok üzgünüm. Aslında Murat Hocam söyledi, 1960’larda sadece erkek işçiler değil, kadın işçiler de gittiler. Berlin’de de çok sayıda kadın işçi vardı ve özellikle fabrikalarda o küçük elektronik cihazlarda küçük elli insanların çalışması ihtiyacı nedeniyle kadın işçi istediklerini söyledi orada görüştüğüm kişilerden birisi. Evlilik yoluyla, işte ithal gelin, ithal damat mekanizmasıyla gidenleri biliyoruz, geride kalanların trajedilerini biliyoruz, bir sürü hikâye dinliyoruz ama aslında orada var olan kadınlar, işçi olarak giden kadınların hikâyelerini çok da bilmiyoruz.

Öte yandan, oradaki kadınlar nasıl sorunlar yaşıyor? Yine, Murat Hocam işimi kolaylaştırmış oldu. Ataerkil yapı, erkeklerin baskısıyla çok yoğun sorunlar yaşıyorlar. Bir yandan yabancı bir ülkede olmanın bütün göç kökenli toplumlara dönük baskısını yaşıyorlar ama bir yandan da sırf kadın oldukları için ayrıca erkekler tarafından baskı yaşıyorlar. Ayrıca, Alman toplumu tarafından da baskının cinsiyetçi niteliklerini taşımak, karşılamak zorunda kalıyorlar. Ayrıca, kendi iç toplumsal grup baskıları yaşıyorlar. Bununla şunu söylemek istiyorum: Dediğim gibi, özellikle Berlin’de kırsal kökenli bir kültürel dokuyla yapılmış bir yaşam alanı var ve bunun içinde kadın, en başta dil bariyerini, bir erkekle karşılaştırıldığında aşmak konusunda çok çok çok daha talihsiz. Gerçekten gelip evde yemek yapan kadınlar çok fazla ve onların dil öğrenmesi gibi bir şey, yeni düzenlemeden, işte dil şartı koymadan öncesinde gidenlerin özellikle dil öğrenme gibi olanakları neredeyse hiç yok, buna ihtiyaçları da yok. Dolayısıyla, sosyal hayata karışmıyorlar yani başka bir dil grubundan insanlarla sohbet, komşuluk yapamıyorlar. Hatta, benim görüştüğüm kadınların birçoğu ev kadınıydı, iş hayatı olanlar da çok azdı. Bu kişiler kentin olanaklarını kullanmıyorlar diyorum ya yani metroya, otobüse bile binmiyorlar çünkü

eşlerinin arabası var. Çocuklarıyla meşguller, evle meşguller, hafta sonu olursa eşlerinin arabasıyla her birlikte ya düğüne gidiyorlar ya pikniğe gidiyorlar, asla kendilerine gerçekleştirebilecekleri bir yaşam alanı açamıyorlar, kendilerine dönük baskıyı kırabilecek bir sorgulama alanına çıkamıyorlar. Hele ki örneğin bir kadın boşanmak istesin ya da boşansın, bu çok daha büyük bir baskıya dönüşüyor orada çünkü zaten kapalı bir cemaatten dışlanma riski taşıyor. Onun ötesinde, dış kapının hemen bir adım sonrasında “Almanlaşma tehlikesi” denilen bir baskıyı kendi iç toplumunda yaşayanlar var. Bu hem dinsel hem etnik kayıp gibi bir şeye sıkıştırılıyor. Ya da Alman biriyle evlenmesi en büyük korkulardan biri. Karikatür örneğini verdiniz ya Hocam, tersi denilen şey çok korku nedeni yani kızın dışarı gitmesi gibi bir mantıkla hareket ediyorlar. Onun dışında, evli olmaması nedeniyle başka pek çok cinsiyetçi baskıyı üzerinde hissedebiliyor.

Ve iş hayatında hiç görünür değil. Almanya’da şey vardı aslında, Türkiyeli kökenli girişimciler topluluğu, Türk girişimciler topluluğu gibi, dernekleşme gibi bir yapı vardı -orada da görüşmüştüm- mesela, orada hiç yoklar. Hepsi bayağı kelli felli erkeklerden kurulu bir şey çünkü şu baskı basamaklarını aşarak kadınların oraya gitmesi gerçekten çok çok zor. Mesela, bence bu anlamda kadınlara ulaşabilecek şeyler yapmak önemli olabilir diye düşünüyorum.

Saniyorum bu son slaytımdı zaten. Yine böyle bir nedenle, mesela, erkeklerin bile iç kırsal kökenli toplumsal yapı nedeniyle STK ve benzeri hak mücadelesi, hak sorgulama aşamalarını geçemediği bir yerde, kadınların oraya ulaşması çok daha hayali bir şeye dönüşüyor ne yazık ki. Pek çok şiddeti, aile içi baskıyı, toplumsal denetleyici bakışı üzerlerinde hissetmelerine rağmen, oradan çıkmak için kapı açabilecekleri bir şey hakikaten yok düzeyinde görünüyor en azından bana. Şüphesiz, ilk konuşmada, Murat Hocanın konuşmasında başarı hikâyelerini de dinledik, elbette bu örnekler de var ama daha gündelik hayatın içine girdiğinizde, kadınların yaşam alanına baktığınızda, bence bu resmi görmek de bir yandan önemli ve bu baskıyı ya kadınların yaşadığı fırsat eşitliğini engelleyen ve baskı olarak tezahür eden şeye ulaşmak konusunda şu ana kadar sağlıklı bir adım atıldığını ben de bilmiyorum. Necla Kelek ve Seyran Ateş sadece bir evlilik teması üzerinden -mesele sadece evlilik değil oysaki- sorunlaştırmaya, konu etmeye çalışıyorlar ama çok eleştiriye açık bir tutumla bunu yapıyorlar, o insanlara hiç ulaşmadan aslında bunu yapıyorlar diye düşünüyorum. Yani, bir belgesel yapma gibi planım olsaydı mesela benim de... Biraz önce siz dediniz ya “Başarı hikâyelerini göstermek iyi olurdu.” çok katılıyorum ama saniyorum sesi olmayanların sesini göstermek adına biraz da gündelik yaşam alanlarının içlerine, diplerine ve kişi hikâyelerine doğru girmek bir diğer yöntem, ikisinin birden yapıldığı bir yöntem herhâlde daha iyi olur diye düşünüyorum çünkü buradaki tablo bana içeriden baktığımda karanlık görünüyor.

BAŞKAN – Hiç böyle Berlin’de örnek olabilecek güzel bir kadın hikâyesiyle karşılaştığınız bir tablo oldu mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Yani, başarı hikâyesi olarak tanımlayabileceğim şey...

BAŞKAN – İlle de böyle devasa bir tıp ödülü gibi bir şey de olmayabilir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Var elbette.

BAŞKAN – Yani, küçücük bir KOSGEB kredisiyle ihracata yönelmiş bir...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Var, elbette tanıştım. Görüşmecilerimden birisi öyleydi ama çok ayrı bir örnekti fakat o, bir yandan politik olarak da farkındalıkları olan, kadın olarak da farkındalıkları olan bir kadındı. Bir kafe açmıştı, üstelik Berlin’in ırkçı olarak nitelenen bir bölgesinde, Friedrichshain denilen yerde bir kafe açmıştı ve ağırlıklı Alman müşterileri olan bir yerd. Çok önemliydi yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – O konuda benim herhâlde daha çok tecrübem var, daha çok kadın biliyorum ben yani mesela, bir kızcağız biliyorum bizim bu yaptığımız araştırmalardan. “Data For You” denilen bir araştırma şirketi var, genellikle onlarla çalışıyorum ben Berlin’de. Anketör olarak giriyor -bir Alman şirketi- şu an sahibi oldu kızcağız ve şu an Almanya’nın en önemli, en ciddi araştırma kuruluşlarından biri. Herhâlde 32-33 yaşında bir kızcağız bu. Aslında birçoğu var.

Şimdi sizin sözünü ettiğiniz Türk-Alman İşadamları Derneği var.

Gittiğinizde Türk erkekler orada otururlar çünkü kendisini geliştirmiş Türk kadınlarının onların arasında zaten yeri yok. Almanlarla birlikte toplantılarda olmayı daha çok tercih ediyorlar. O üyelikleri var, Türk üyelikleri yok yani orada başka bir şey var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Aslında içerideki kültürel ataerki.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii, tabii.

BAŞKAN – Bir ilave, evet Elif Hanım.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Çok teşekkür ederim sunularınız için.

Şimdi, az evvel Gülsüm Hanım’ın söylediği şeye belki bir ekleme yapmak gerekebilir. Paralel toplumlardan ve gettolardan bahsettiniz, özellikle Berlin özelinde bunu ele aldınız. Paralel toplumlari aslında şöyle bir ters çevirip bir de öbür taraftan bakmanın faydalı olacağı kanaatindeyim ben. Özellikle bu da master süresince çalıştığım bir konuydu bu benim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Berlin’de mi yaşadınız siz de?

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Almanya’da yaşadım evet.

Şimdi, paralel toplumlari oluşturanların sadece göçmenler olduğunu söylemek çok ciddi bir haksızlık olur göçmenlere çünkü ben yaptığım bir çalışma kapsamında görüştüğüm çok eğitilmiş, işte Alman toplumuna katılım sağlamış birçok Türk gencinin politik, siyasi ve dinî şeylerinden bağımsız olarak Alman toplumunda... Mesela, Frankfurt’tan bahsedecek olursak, Frankfurt’ta Almanların yaşadığı, daha zengin olabilecek semtlerde ev bulma imkânı yüzde 1’in altında. Ne kadar çok para teklif ederlerse etsinler, ne kadar çok komisyon ödemeye razı olursa olsun, işte borcu olmadığına, hiçbir sabıka kaydı olmadığına dair belgeler sunmasına rağmen, böyle bir semtte ev bulabilme imkânı neredeyse sıfır.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Aslında tam da onu demek istedim ben de yani gençler tekrar kendi iç cemaatler döndürüyorlar.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Evet yani döndürülmek zorunda bırakılıyorlar, böyle bir durum da var. Örneğin, Kreuzberg özelinde yeni başlayan bir tartışma var. Kreuzberg, önceden hiç kimsenin oturmak istemediği, neredeyse “yıkıntı” olarak adlandırılan, daha marjinal, hatta hippilerin teveccüh gösterdiği bir semtken Türkler orada öyle renkli bir hayat kuruyorlar ki -çünkü Türklerin başka bir yerde ev tutabilme imkânları yok, Alman toplumu buna kesinlikle müsaade etmiyor- Kreuzberg rengârenk bir semt hâline geliyor ve şu anda Alman toplumunda -işte sanatçılar- aynı bizim Cihangir gibi bir konuma geldi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Neden Kreuzberg, onu biliyor musun? Kreuzberg’in sebebi şu: Kreuzberg...

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – İsim olarak...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, hayır. Doğu Almanya-Batı Almanya bölündüğünde, Berlin bölündüğünde tam bölünme hattındaki bir semt ve çok tehlikeli bir yer. Bir savaş çıktığında ilk orası gidecek, onun için Almanlar orayı terk ediyorlar ve gelen Türkler orada bazı boş daireler var, oralara yerleşiyorlar ya da çok ucuz olduğu için oraya yerleşiyorlar, sonra satın almaya falan başlıyorlar. İki Almanya birleşince birdenbire iki Berlin'in ortasında kaldılar yani o da ayrı bir talih işi.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Zaten “kesişen bölge” demek.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Dolayısıyla, Kreuzberg'te bu kadar yoğunlaşmalarının sebebi tamamen soğuk savaşın o tehdit ortamı. Bizimkiler “Bize bir şey işlemez, bir şey olmaz.” diye oraya yerleşiyorlar ve öyle devam ediyor.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Biraz zorunda da kalıyorlar. Şu anda Kreuzberg'te kiralar aşırı fırlamış durumda. Hatta yıllarca, otuz yıldır orada oturan Türkler zorla evlerinden çıkarılıyorlar çünkü Almanlar artık orada oturmak istiyor, çünkü çok renkli, çünkü geceleri bizde hayat bitmez, Almanlarda sekizden sonra hayat yok.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ama, bakın, bu söylediğiniz güzel bir şey. Almanların çok kültürlü olmasının ve bizim kültürümüz içinde o renkliliğin en önemli parçası Türkler. Gecenin saat üçünde gidip işkembe yiyebileceğiniz restoranlar açık, çerezçiler var. Türk ve Alman iş birliğini çok net görüyorsunuz. Kreuzberg'te çerezci var, çekirdek çitliyor insanlar. Tabii orası Almanya, yere atamıyorsun, böyle kovalar koymuşlar ahaşp, o kadar şık olmuş ki, geçenlerde ben onun fotoğrafını çektim. Türk-Alman şeyini oraya koymuş, iki kültürü bir araya getirmiş.

Şimdi, Almanların o bölgeye akın akın gitmek istemesi ve orada yaşamaya çalışması Türkler tarafından dinlediğinizde bir mağduriyet gibi “Bizi evimizden çıkarıyorlar, kiralar çok yükseldi.” falan ama öbür taraftan bakın, o Almanlar, eskiden çok küçümsedikleri ve hiç yakın olmadıkları o kültürün içinde yaşamaya kendileri aday oluyorlar ve bu aday olanlar da herhangi insanlar değil, sanatçılar, politikacılar vesaire vesaire yani orada bambaşka bir şey yaşıyor.

BAŞKAN – Ama, içindekileri göndererek geliyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Bir yandan da orada yaşayan pek çok göçmenin gerçekten çıkması anlamına maddi olarak gelebilir devamında bu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, hayır, bakın, bazen o genelleşme yanlış bir yere götürebilir bizi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Türkiye'de en azından bu şekilde biliniyor, o yüzden anlamaya çalışıyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bakın “Bizim Bakkal” diye adamın birisi bir Türk bakkalı kurmuş bundan otuz sene önce galiba. Bakkalın ismi “Bizim Bakkal.” Geçen sene onun bulunduğu binayı satıyorlar birilerine, adamın da taşınması lazım. Bir eylem yapıldı orada. Türkler yoktu orada, Almanlar bir eylem yaptılar “Bizim Bakkal bu mahallenin en önemli sembolüdür, buradan taşınamazsınız.” diye, binanın değişmesine ve yeni bina yapılmasına engel oldular ve bunu Almanlar yaptı. Yani, şimdi,

bazen biz çok heyecana kapılıyoruz ve ben de size başlasam, Almanlar ne kadar haksızlık yapıyorlar, bizimkiler ne kadar şey yapıyorlar milyon şey anlatırım ama süreç kolay bir süreç değil ve kendimize de bakalım, hani biz ne kadarına izin verebiliyoruz, ne yapıyoruz diye.

BAŞKAN – Güzel olana herkes sahip çıkar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ve bunlar var mesela. Bu “Bizim Bakkal” olayına lütfen bir bakın, İnternet’e girin “Bizim Bakkal” yazın, karşınıza çıkacaktır.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Tam o noktaya değinmek istedim aslında ben yani olayları sürekli ters yüz edip iki taraftan kontrol etmek gerekiyor. Mesela, bu işçi göçünü durdurmak, aile birleşimlerini durdurmak amacıyla Alman devleti eski yıllarda bir geri dönüş teşviki vermeye başladı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – 100 bin aile geri döndü, 100 bin kişi.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Almanlar yaptıkları mitinglerle bunu engellemeye çalıştılar ve ellerindeki pankartlarda “Bizi Almanlarla yalnız bırakmayın, gitmeyin.” yazıyordu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – “Her Almanın bir Türk’e ihtiyacı var.” diye bayağı ünlü birisinin kitabı var mesela. Yani, o anlamda zaten bu destek olmasaydı, bu insanlar elli beş sene o toplumun içinde kalamazlardı ve bugün Türkiye’ye dönmek isterlerdi, kimse dönmek istemiyor. Konuştuğunuzda “Ya, vallahi dönmek istiyorum.” Artık ölmeye dönmek istiyorlar, “Benim mezarım köyümde olsun.” diyor, başka bir şey istemiyor. Dolayısıyla “Bu kadar olumsuz bir tablo varsa o zaman kardeş niye yaşıyorsun orada?”nın cevabını veremiyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Artık o da değişmeye başlıyor Hocam. Hem ölmeye dönmeyenler de var, artık orada mezarlıkları var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii ki, kendi mezarlıklarını yapıyorlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Kendi gayrimenkul tutumlarında da artık buradan değil, oradan alıyorlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii ki.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, benim üzerinde durmak istediğim de bu, bir değişim var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÖÇ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii ki.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Almanya örneği üzerinden gidiyoruz çünkü nüfusumuzun çoğunluğu orada yaşadığı için. Gerçekten, sürekli “asimile”, işte “Almanlar böyle yapıyor.” diye sürekli biz bir kurgu içindeyiz ama bu artık değişti bence. Artık hem biz ülkemiz içinde de belli sorunları aşma ki -Hocam da çok güzel söylediler- Suriyeliler diye bizim artık kendimizi Almanya...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Biz bakalım orada neler yapacağız?

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, neler yapacağız? Şimdi, ben, mesela hiç bununla ilgili bir çalışma yaptığımızı, tartıştığımızı, kapsamlı şekilde değerlendirmeler yaptığımızı, araştırmalar yaptığımızı göremiyorum ve üzülüyorum çünkü bu konu gerçekten bizim toplumsal dönüşümümüz anlamında da ve karşılaşacağımız sorunlar anlamında da önemli.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Tabii, aslında biz bence de biraz ikili talepler alanına açılıyoruz. Konu Avrupa olduğunda hak mücadelesi adına pek çok şey konuşuyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Sonuna kadar marjinalistiz orada; şunu da versin, bunu da versin, bu niye yanlış... Ben ne veriyorum? 500 bin çocuk...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Biz dilimizi kullanalım istiyoruz ama kendi ülkemizde aynı sosyal çoğunluğa aynı haklarla konuşmuyoruz; dil hakkı, eğitim hakkı hiç konuşmuyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bakın, Almanya’da Alman kurumlar yırtınırlar ki Türk çocuklar okula gitsin. Tamam mı? Tamam, bazı dönemlerde bazı yanlış uygulamalar da oldu, çocukları özürlülerin olduğu okulla yönlendirdiler.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Tabii, tabii.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Geleceklerini tıkadılar falan ama genelde okumaya hevesli hiçbir çocuk da kalmadı yani. Bizde beş senedir 500 bin çocuk okul yüzü görmedi ve bunu konuşmuyoruz bile.

Mali konuyla ilgili bir şey söyleyeyim: 1980, Türkiye’nin ihracatı 2 milyar dolar, Türkiye’ye gelen döviz 5 milyar dolar. Çok önemli ama şimdi artık döviz gelmiyor. Şimdi gelen para eğer gelecekte adam gidip mesela otel satın alıyor. Yani Avrupa’da yaşayan Türkler Türkiye’de artık yatırımcı olarak gelirlerse geliyorlar, onun dışındaki bütün yatırımını oraya yapıyor, orada dükkân alıyor, orada ev alıyor, orada yaşamını kuruyor artık. Burada da ciddi bir değişim gerçekleşti.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – İşte bu değişimi biz bu politikalarımıza yansıtıyoruz yani devlet politikası olarak bunu sunamıyoruz. Mesela burada da, Komisyonda da sürekli konuşuyoruz. Bu sorunlar var ama biz bu sorunları üst düzeyde çözmeliyiz. İşte çocukların okula gitmesi anlamında, işte burada ailelerle ilgili sorunlarda o çocukların gençlik dairelerine gönderilmeleri; bu biraz üst düzeyde. Hani artık o kısır, toplumsal, işte “Almanlar istemiyor.” Artık o insanlar oradaki toplumla bütünleşmişler, gerçekten yaşamlarını kurmuşlar, birçoğu da zaten gelmek istemiyorlar ve kuşaklar arası farklı yaşam koşulları ve beklentiler oluşmuş artık. Artık özdeşleşenler var ya da farklı tabii orada alt kültürler de önemli; nasıl yaşam biçimleri var, nasıl yaşıyorlar, bunlar da önemli ama artık biz oradaki sorunları “Türk, Alman istemiyor, asimile ediyor.” dinsel konular ya da çok alt noktalara gitmeye gerek yok. Sorunlar tespit edilip üst düzey noktada çözüm önerileri sunmalı. Yani bunu, devletler arası temaslarla belki çözülebilecek noktaya taşınmalı diye düşünüyorum ben. Hani kısır, toplumda artık o alt tartışmaları aşmış gibi görüyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Aslında şöyle bir şey de var: Devletler arası temas ama devletler bazen hem kavramsal olarak hem konuyu kavrayış açısından daha dar kalabiliyor, gerçekten belli kavramsal yelpazeleri sosyal ama büyük harfli nasıl düşünmediğini görüyorsunuz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – O yüzden ben Hükümet demiyorum mesela, devlet politikası olarak.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Gerçekten mesela melezleşme toplumsal yaşamda gördüğünüz bir şey. Biz ne kadar işte “Almanlar” ya da işte “Türkiye kökenliler” desek de orada o kültür, kültürlerarasılılaşma içinde bütün sürtüşmelerine ve olumsuzluklarına rağmen, artı olumluluklarıyla birlikte bir kültürlerarasılılaşmaya dönüşüyor, bir melezleşme ve yeni bir kültür doğuyor. Gündelik hayatın ritminde onu görüyorsunuz ama daha sonra bunu hakikaten bir toplumsal problem olarak tartışmaya başladığımızda meselenin kavranışına ilişkin, örneğin işte “Alman-Türk olma” denilen şey günlük hayatta yok, onu politikaya çevirmeye başladığımızda var. Yani yukarının esnemesi lazım, aşağı zaten esniyor.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, ona uyumlaşamıyor üstteki politikalar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii, tabii, yaşıyorlar, gül gibi geçiniyorlar. Sorun alanları gerçekten o kadar şey değil yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Bu toplumlar ulus ötesi toplumlar, bütün o eşikler öyle bir etkileşimle gidiyor ki. Yani iç içe giriyor orası ama bu politika oluştururken kırımlar oluyor.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – İşte o mesela düzenlemeler noktasında devletler arası iletişimle çözümleniyor... Onu eğer çok kısır döngüye dönüştürürsek o zaman zarar vermiş oluruz oradaki yaşayan insanlarımıza.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. GÜLSÜM DEPELİ – Bence kesinlikle aşağının dinamiğine inmek gerekiyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bazen şöyle bir hastalığa kapılıyoruz, ben ondan endişe ediyorum: Bazen de devletin bu konuya müdahalesi o kadar toplum mühendisliği bazında oluyor ki o da sakat bir şey. Yani toplumların ve kuşakların kendi içindeki gelişimine de izin vermek lazım. Şimdi bazen diyorlar ki mesela Almanya’daki Türkler için ya da Belçika’daki “Ne Alman ne Türk” diyorlar. Ben de diyorum ki hem Alman hem Türk. Yeni bir kimlik var ortada ve o yeni kimliği bizim de bir biçimde kabul etmemiz, saygı göstermemiz gerekiyor. Kırık Türkçe konuşuyormuş. Olsun, sen konuş bakayım, kırık Almanca konuş bari. Yok böyle bir şey. O insanlar emekleriyle oralarda yaşamışlar, topluma tutunmuşlar. O saygıyı bir kere göstermemiz lazım. Sorun alanları konusunda da öncelikle onların görüşünü almamız lazım ne hissediyorlar ne ediyorlar diye.

Çok teşekkür ediyorum.

Siz on iki diyordunuz ama on iki otuz oldu.

BAŞKAN – Şöyle, tabii yarımında da grup toplantıları var, bir iki gündür olağanüstü gelişmeler. O yüzden bugün...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bugün grup toplantınız olacak mı?

BAŞKAN – Kendi yönetimimiz meclis grubumuzun toplantısı var. Yani ben yönetim kurulu üyesiyim aynı zamanda, oraya geçeceğim.

Ben çok teşekkür ediyorum çok değerli katkılarınız ve bilgileriniz için. Gerçekten soluksuz tecrübelerinizden faydalanmış olduk ama irtibatı da kesmeyelim. Ayrıca aktarmayı arzu ettikleriniz de olursa, hani şu da olsa iyi olurdu raporda diyebildikleriniz, lütfen Nezihe Hanım iletişim bilgilerinizi alsın sizden ve ondan da faydalanabiliriz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Bu alan çalışmamızla ilgili de değerli hocalarım, katkılarınız, önerileriniz olursa...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Ne düşünüyorsunuz o konuda? Belki birkaç kelime onun üzerine ben. Herhâlde yurt dışında alan çalışması yapmak konusunda en tecrübeli kurum biziz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – O zaman çok iyi olur.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yurtdışı Türkler Başkanlığı mesafesini koyuyor, onu anlıyoruz, o politik bir duruş.

GEÇİCİ GÖREVLİ UZMAN ELİF EMİNE GÖNÜLLÜ – Ben koymuyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yok, tabii ki siz koymuyorsunuz canım. Hatta Başkanla konuştuğumda Başkan bile diyor ki: “Ben koymuyorum.”

Yani şöyle: Bakın, bizde kamu kurumları hep bizim çocuklar üzerinden iş yapmaya çalışıyor, onun için de bürokratlar risk almak istemiyor. İşi bilen değil, bize rahatsızlık yaratmayacak olanlarla çalışmaya çalışıyorlar. İşte bugünlerde mesela ülke raporları hazırlanıyor, biliyorsunuz. Alın, bakın bakayım, kimler yapıyor, bu konuda ne kadar tecrübeleri var? Biz yıllardır bu işin içindeyiz. Bu kadar çalışmanın bir kısmını gösterdim. Bir tek sefer bizi toplantıya çağırmadılar biliyor musunuz Hacettepe Üniversitesi olarak, Meclis bizi çağırdı ama Yurtdışı Türkler Başkanlığından bir tek sefer bizi çağırması değil. Yani neyse, herkesin işi var gücü var.

BAŞKAN – Siz ağırlıklı Almanya özeli mi yoksa bütün ülkeler mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Hayır, ben bütün Avrupa çalışıyorum. Benim asıl uzmanlık alanım tabii ki Almanya. Zaten Türklerin yüzde 60’ı Almanya’da.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Evet, doğal olarak Almanya oluyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Zaten Almanya ama ben bütün ülkelerde, az önceki anlattığım çalışmalarda da öyle. Ama neyse, yani Allah hepsine selamet versin. Ben bir şey yapmıyorum. Yeterince işimiz gücümüz var. Sadece, ülkenin yeterince entelektüel kapasitesi var. Yeter ki bunun kanallarını açın. Siz çağırdınız, geldik, biz görüşlerimizi ifade ettik burada. Bu bizim işimiz, biz bunun için varız, bunun için üniversitedeyiz, bunun için araştırma yapıyoruz. Onun için yurt dışındaki araştırmalar konusunda da değişim gibi ben HÜGO’yu kururken 2011’de, yurt dışında bu kadar Türk var ve bunlarla ilgili hiçbir veri yok, aldığımız verileri Alman’dan, Belçikalıdan, Fransız’dan alıyoruz; kendi verilerimizi üretmemiz lazım ama akademik unsurlarla, ideolojik anlamda değil, akademik anlamda ama ben üreteyim çünkü ben de yaptığım araştırmada 100 tane veri varsa bunun 50’sini açıklıyorum, 50’sini diyorum ki “Kenarda dursun.”

BAŞKAN – Oradaki üniversitelerde Türk kökenli, Türkiye kökenli akademisyenlerden de faydalanamaz mıyız?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Olabilir. Yani o alanda çalışan mesela...

BAŞKAN – Mesela Hollanda’da var, işte Almanya’da var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bakın, Almanya’da Essen’de Türkiye Araştırmaları Merkezi denen bir merkez var. Hacı Ali Uslucan Hoca olağanüstüdür, çok iyi işini bilir, orada çok iyi bir ekip var. Yani alanı mümkün olduğunca genişletin ama öyle olmuyor. Bir süre sonra göreceksiniz, önünüze öyle isimler konulacak ki ve belki de onlarla çalışmak durumunda kalacaksınız, o da sadece bir rapor olarak

kalacak, etki alanınız da olmayacak fazla. O açıdan, mümkün olduğunca iş birliğine açık formüller geliştirmenizi öneririm ben. Yoksa dediğim gibi bizim işimiz gücümüz devam edecek. Onun için merak ettim ben. Nasıl bir “survey” var aklınızda, ne düşünüyorsunuz, ne yapmak istiyorsunuz?

YASAMA UZMANI NEZİHE FAZİLET – Hocam, biz aslında görüşmüştük, Hacı Ali Bey’e ulaşabilir miyiz, sizin danışma kurulunda görünce ona ulaşabilir miyiz acaba, Düsseldorf’ta onunla görüşebilir miyiz diye.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bir de Yunus Ulusoy Bey vardır, o da çok iyidir, aynı yerde, Türkiye Araştırmaları Merkezinde, Yunus Ulusoy. O da çok düzgün bir insandır, Trabzonludur. Burada az önce Trabzon Vekilimiz vardı. Yunus Ulusoy da çok uzun zamandır orada. Eskiden Faruk Şen’in olduğu ve isminin geçtiği bir yerdi. Faruk Şen’in devri epeydir kapandı ama o merkez şimdi daha ciddi işler yapıyor, daha soğukkanlı işler yapıyor. Tabii ki bir Alman üniversitesinin araştırma merkezi. Onlar ne istiyorlarsa ya da nereden finansman buluyorlarsa onu yapıyorlar ama onların verilerini dikkate almanızı öneririm. Onlarda da çok kıymetli veriler var. Biz onlarla çok yakın iş birliği yapıyoruz, proje ortaklıklarımız vesaire oluyor. Dediğim gibi bizim üzüntümüz, bu çalışmalarını yapanlar konusunda devletin bu kadar ilgisiz olması ve bir de ayrımcılığı. O konuda insan rahatsız oluyor ama dediğim gibi biz işimize devam edeceğiz, yani çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Böyle bir Komisyonun Suriyeliler konusunda da ağırlaşmasını ve bu konuya yönelmesini çok acilen öneriyorum. Çocuk yaşta evlilikler, çok eşlilikler.... Türk insanları olarak bağrımızı açtık, göğsümüzü açtık falan diyoruz ama nasıl insanları sömürdüğümüze de ilişkin, hem kadın sömürüsü hem işçi sömürüsü bakımından facia olaylar var.

BAŞKAN – Ekim ayı itibarıyla bizde de bir alt komisyon hem Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde göç mağduru yani hem göçle ilgili hem de terör mağduriyetiyle ilgili kadın ve aileleri bağlamında düşündük ama önceliklediğimiz üç başlık vardı, işte istihdam alanı vardı. Bir de orada biraz daha şekillensin bazı çalışmalar.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun altında şu an bir Mülteci Alt Komisyonu var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Atay Bey’in. Ben onlara geldim, sunum yapmıştım zaten.

BAŞKAN – Evet, o iyi bir çalışma yapıyor. Biz sadece kadın, yani biraz daha spesifik bir başlıkla.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Tabii, yani sizin alanınız bu işin merkezi, kadın, kız çocuklar.

BAŞKAN – Sayın Başkana da ilettim ben bu bahsettiğim iki başlığı da ama tabii sınırlı bir süre var, bir dört aylık çalışma. 18 Şubatta başladık biz çalışmamıza. Güzel de, verimli de gidiyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Bir de Başkanım, bizim yurt dışındaki Türklerle ilgili edindiğimiz tecrübe aslında Türkiye’deki olaylara bakışta da bir imkân sağlıyor. Bire bir olaylar aynı değil, farklı “keys”ler vesaire, vesaire ama orada da öğrenilecek çok şey var. Yani mesela bu kültürel kodlar ile evrensel ilkeleri bir araya getirmeyi nasıl yapacağız? Erken yaşta evlilik... 18 yaşını dediniz ama 13 yaşındaki çocuklar evleniyor, 13 yaşında. Bunu nasıl engelleyeceksin, hangi mekanizmalarla engelleyeceksin? Bununla ilgili olarak bir bilgi birikimimiz, tecrübe birikimimiz yurt dışında var biraz. Ona da buraya da bir biçimde bakmakta fayda var.

BAŞKAN – Peki Hocam, çok teşekkür ederim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SİYASET VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN – Yok, rica ederim, ne demek.
SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Hocam, çok teşekkür ederiz.
BAŞKAN – Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 12.26

